

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #27

Economy. Management.
State and Law

Krakow

30.03.2020 - 31.03.2020

U.D.C. 004+62+54+66+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.03.2020) - Warszawa, 2020. - 60 str.

ISBN: 978-83-66401-42-6

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Publikacja elektroniczna.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2020

ISBN: 978-83-66401-42-6

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

N. Yuriychuk, Ph. D in Pedagogics, Assistant Professor, Assistant Professor at the Chair for Ukrainian Linguistics and Methods of Education SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical Hryhorii Skovoroda University», Ukraina

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
В УКРАЇНІ**

Блага В.В., Сідякіна Є. О., Хорова М. О.,..... 6

**ПОНЯТТЯ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЙОГО
ОСОБЛИВОСТІ**

Буценко Л.В., Гангало В. В. 10

АНАЛІТИКА БОНУСНИХ ПРОГРАМ І ВИПЛАТ

Гринюк Ю.М., Безпалько О.В. 13

**ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА
ВІДРОДЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВИ**

Рубан А. О. 16

**РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ
МОДЕЛИ РЫНОЧНОГО ОБОРОТА ЗЕМЕЛЬ**

Благая В.В., Нсенгимана Б.Ж., Бойкова Е.Б. 20

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Шабатура Т. С., Гришова І.Ю., Негоденко В. С. 25

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Харченко Г. А. , Ганич В. В. 29

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ
РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ**

Шум О.А., Мельянова Л., ... 32

ПОНЯТТЯ АЛІМЕНТНОГО ДОГОВОРУ

Чернік С.Д. 35

PREVENTIVE MOVING METHODS

Вирова V., Kuzmenko A. 37

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ ЛЮДИНИ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ
КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ**

Бальцій Ю.Ю., Петрів І.М. 39

**КІЛТ СӨЗДЕР: МЕМЛЕКЕТ, ӘЛЕУМЕТТІК БАСҚАРУ, ЭКОНОМИКА,
ФУНКЦИЯ, ҚОҒАМ**

Бейсенбаева А.К, А.Мырзахметов..... 43

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ**

Грищук А. Б., Проць І. М..... 47

**ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ**

Проць І. М., Грищук А. Б..... 52

**ПРОБЛЕМА ІНФОРМУВАННЯ ПРО ТОВАРИ, РОБОТИ І ПОСЛУГИ,
ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ**

Ярема О., Мерес Р..... 55

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАННЯ
КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**

Мельянков А., Гафурова О..... 58

ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Блага В.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

Сідякіна Є. О., Хорова М. О.,

студенти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. У сучасному світі інноваційна діяльність має важливе значення для розвитку підприємства і української економіки в цілому. Окрему увагу необхідно приділити організації інноваційної діяльності підприємства. У статті запропоновано аналіз основних форм інноваційної діяльності. Виходячи з виділених форм, описані завдання кожної з них. Дослідження організації інноваційної діяльності також неможливо без виділення використовуваних механізмів, визначення їх сутності. В результаті було визначено роль організації інноваційної діяльності підприємства.

Ключові слова: інновації; інноваційна діяльність; створення; поглинання; виділення; інноваційна інтеграція.

Abstract. Currently, innovation is important for the development of the enterprise and the economy as a whole. Special attention should also be paid to the organization of innovative activity of the enterprise. The article provides an analysis of the main forms of innovation. Based on the selected forms, the tasks of each of them are described. The study of the organization of innovation is also impossible without the allocation of the mechanisms used to determine their essence. As a result, the author defined the role of the organization of innovative activity of the enterprise.

Key words: innovation; innovation; creation; absorption; isolation; innovative integration.

На даний момент економіка України стрімкими кроками рухається за інноваційним шляхом розвитку, у зв'язку з цим інновації відіграють ключову роль. Інноваційна діяльність на даному етапі розвитку має бути присутня на кожному підприємстві. Організації, що прагнуть отримати конкурентні переваги, повинні здійснювати інноваційну діяльність у повній мірі. Реалізація інноваційної діяльності дозволить під-

приємствам підвищити конкурентоспроможність продукції, а потім і конкурентоспроможність самого підприємства, що в свою чергу дасть можливість конкурувати із зарубіжними виробниками [1]. Інноваційна діяльність повинна реалізовуватися постійно, бо разове впровадження заходів в рамках інноваційної діяльності не спроможне надати очікуваного результату у довгостроковій перспективі.

Рисунок 1 – Функції інноваційної діяльності підприємства

Проблемі інноваційної діяльності підприємства приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Серед зарубіжних вчених основу складають роботи таких авторів, як Друкер П., Й. Шумпетер, Б. Санто, Б. Твісс і ін. Серед вітчизняних наукових праць особливе значення мають роботи П.М. Завліна Н.І., Лапіна, А.А. Тріфілової, В.Д. Грибова, Р.А. Фатхутдінова, і ін. Також варто відзначити, що не тільки вчені досліджують дане питання, але і держава зацікавлена в розвитку інноваційної діяльності. Підтверджує цей факт те, що в нашій країні прийняті державні програми, концепції розвитку інноваційної діяльності [2,3]. Однак, існує цілий ряд проблем і завдань, які до цього моменту не отримали певного вирішення.

Дослідження матеріалів з даного питання, дозволяє сказати, що єдиної думки на даний момент не існує. Всі думки можна умовно розділити на групи. Першу групу складають вчені, які стверджують, що інноваційна діяльність орієнтована на виробничу складову. Друга група дотримується наступної точки зору, що інноваційна діяльність спрямована на задоволення смаків і перевагу споживачів. Треті вважають її більш творчою складовою [2].

Метою інноваційної діяльності підприємства є мінімізація собівартості продукції або послуг, а також підвищення її конкурентоспроможності [3]. Виходячи з поставленої мети, інноваційна діяльність підприємства виконує свої функції (рис. 1).

Сутність відтворювальної функції інновацій складається у тому, що отриманий прибуток є важливим джерелом фінансування розширеного відтворення. Отриманий прибуток від інновацій може також служити інвестиціями для розвитку інших сфер діяльності підприємства. Отримання прибутку дозволяє говорити про те, що мета будь-якого комерційного підприємства була досягнута, в зв'язку з цим підприємця даний факт повинен стимулювати для подальшого розвитку інноваційної діяльності.

Сьогодні інновації потрібні не тільки щоб прискорювати темпи зростання компаній або піти у відрив від конкурентів, але і для своєчасного захисту від підризу позицій в галузі в разі впровадження іншими проривних інновацій, які нерідко роблять цілі сектори економічно недоцільними [3].

Важливо відзначити, що рівень інноваційного розвитку в кожному регіоні істотно відрізняє один від одного.

Було складено рейтинг інноваційних регіонів України. Найбільш активно наукові дослідження і розробки виконували у м. Київ – 46% загального обсягу, Харківській – 19,2%, Дніпропетровській – 11,4%, Запорізькій – 4,4%, Миколаївській – 3,1% та Львівській – 2,7% областях. Науковими організаціями України виконано 43 тис. робіт. На створення нових видів виробів спрямовано 10,8%; 7,5% – на нові технології; 2,5% – на нові матеріали. У загальній кількості виконаних робіт найбільшу частку займають м. Київ – 17766, Харківська – 8182, Дніпропетровська – 2281, Одеська – 2248, Львівська – 1913, Кіровоградська – 1796 області.

Із метою здійснення інноваційної діяльності вітчизняні підприємства витратили 7,7 млн. грн., більша частина коштів (66,4%) спрямовувалася на придбання машин, обладнання, спеціального устаткування та програмного забезпечення; 15,9% – на здійснення науково-дослідних робіт власними силами; 6,9% – на придбання результатів науково-дослідних робіт інших підприємств; 10,1% – на навчання та підготовку персоналу; 0,6% – на придбання інших зовнішніх знань. Для подальшого удосконалення позицій необхідно прагнути щоб рівень інноваційного розвитку регіонів збільшувався [4].

Досягнення успіху неможливо без знання основ організації інноваційної діяльності підприємства. Організація інноваційної діяльності орієнтована

на те, щоб упорядкувати процеси генерації нових ідей, пошуку і розробки рішень, створити інновацію і впровадити її. Інноваційна діяльність може проходити в різних формах:

- господарські товариства
- різні суспільства
- державні та муніципальні підприємства
- організації займаються інноваційною діяльністю
- вищі навчальні заклади [5].

Організація інноваційної діяльності можлива в наступних формах:

1. Наукові центри та лабораторії. Здійснення науково – дослідних і дослідно-конструкторських робіт, освоїти виробництво нових товарів або послуг

2. Тимчасові творчі наукові колективи або центри рішення певних великих і оригінальних науково-технічних проблем.

3. Технопаркові структури (технопарки, інкубатори, технополіс) Формування максимально сприятливого середовища для розвитку інноваційних компаній.

4. Державні наукові центри. Забезпечення узгодження пріоритетів держави в розвитку найважливіших напрямків науки і техніки та інтересів конкретних суб'єктів.

Механізм організації інноваційної діяльності підприємства направлений на те, щоб сформувати і реорганізувати структури, які здійснюють інноваційні процеси. Дана робота здійснюється в різних формах:

- створення;

- поглинання;
- ринкова інноваційна інтеграція;
- виділення [5].

Формування нового підприємства, структурного підрозділу або одиниці, виконує інноваційну діяльність – створення. Створюватися вони можуть як всередині самого підприємства, так і поза материнської організації. Ще одним механізмом організації інноваційної діяльності є поглинання великою компанією більш дрібних інноваційних організацій, діяльність яких входить в коло інтересів компанії. Застосування даного механізму дозволяє скоротити терміни виходу нового товару на ринок, а також досягає синергетичний ефект від такого об'єднання. Малі інноваційні організації не завжди можуть продовжувати розвивати інноваційну діяльність, тому розглянутий варіант, є для них оптимальним. Доповнює механізм організації інноваційної діяльності такий процес як ринкова інноваційна інтеграція, при якому встановлюються тісні зв'язки між великою організацією і малими інноваційними фірмами. Укладений договір про партнерство між такими компаніями сприяє створенню інноваційного оточення виробничої компанії.

Висновок. Підводячи підсумок, можна сказати, що інноваційна діяльність виступає значущим елементом реалізації основних законів розвитку суспільства, так як сприяє інтелектуалізації трудової діяльності, підвищенню

наукоємності, також розширенню номенклатури продукції, підвищенню її якості, залученню до виробництва нових виробничих сил. Інновації – основа підприємництва, які властиві ринковій економіці.

Література

1. Веретенникова О.Б., Шеїна Є.Г. Сутність і класифікація інновацій та інноваційної діяльності // Известия державного економічного університету. 2011. № 5 (37). С. 148-154.
2. Краснова Н.А. Інновації в економічних теоріях різних шкіл [Електронний ресурс] // Економіка і менеджмент інноваційних технологій: електрон. журн. 2013. № 12. Режим доступу: <http://ekonomika.snauka.ru/2013/12/3476>
3. Маркова Т.І. Інновація, інноваційний процес, інноваційна діяльність: сутність, ознаки, класифікації [Електронний ресурс] // Вісник Волзького університету ім. В.Н. Татищева. 2009. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsiya-innovatsionnyy-protsess-innovatsionnayadeyatelnost-suschnost-priznaki-klassifikatsii>
4. Статистичний збірник «Регіони України 2015». Частина II. //І.М. Жук, Державна служба статистики України, 2015. – 681 с.
5. Сафонова Н.А., Безгрошових В.М. Особливості та параметри організації інноваційної діяльності на рівні підприємства [Електронний ресурс] // Вісник Міжнародного інституту економіки і права. 2012. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-iparametry-organizatsii-innovatsionnoydeyatelnosti-na-urovnepredpriyatiya>

ПОНЯТТЯ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Буценко Л.В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
імені професора Й. С. Завадського,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Гангало В. В.,

студент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ключові слова: органічне сільське господарство, органічна продукція, агровиробництво, збалансоване землекористування, екологічні переваги.

Key words: organic agriculture, organic products, agricultural production, balanced land use, ecological benefits.

В останнє тисячоліття, органічне сільське господарство бурхливо розвивається, що пояснюється реакцією на негативні наслідки традиційного інтенсивного сільського господарства по відношенню до окремих компонентів навколишнього середовища і до якості продуктів, що виробляються. У органічного сільського господарства є безумовний потенціал і значні перспективи для розвитку в сучасному світі.

У міжнародному законодавстві дається таке визначення органічної продукції: «Продукція, отримана в результаті ведення сертифікованого органічного виробництва відповідно до вимог стандартів і правил органічного виробництва» [6].

Нині в Україні є особлива можливість не тільки заявити міжнародній спільноті щодо намірів налагодити ефективне виробництво екологічно чистої продукції, але й створити це на практиці. Для цього необхідно розро-

бити пільгові умови для вітчизняних агроформувань, що займаються виробництвом органічної продукції створивши для них відповідні структури із сертифікації екопродукції.

Основними споживачами органічної продукції є міські жителі з високою купівельною спроможністю, що належать до середнього і вищого соціального класу, що піклуються про здоров'я сім'ї та орієнтуються на високоякісну екологічно чисту продукцію. Підвищення рівня життя, особливо в європейських країнах, сприяло збільшенню вимог споживача не тільки до кількості, але і якості харчової продукції та мінімізації ризиків для здоров'я, в зв'язку з чим зростає попит на екологічно чисту продукцію – органічні продукти харчування.

Виробництво продуктів харчування за технологією «органік» дозволяє сільгоспвиробникам збільшити прибуток – отримати додану вартість на продукцію до 100%. За кордоном роз-

воток органічного сільського господарства практикується в 172 країнах протягом останніх 30 років. Основними ринками подібної продукції є США, Канада, країни Європейського союзу – Австрія, Німеччина, Великобританія, Франція, а також Японія. У багатьох країнах прийнято свою назву органічного сільського господарства [3; 4].

Органічне (екологічне, біологічне) сільське господарство – це цілісна система управління виробництвом, яка підтримує і покращує здоров'я агроєкосистем, включаючи біорізноманіття, біологічні цикли та біологічну активність ґрунту. Вона надає особливого значення практиці господарського управління фермою, а не використання зовнішніх факторів виробництва [2]. Це може бути досягнуто використанням, де можливо, агроєкономічних, біологічних і механічних методів замість використання синтетичних матеріалів для виконання будь-яких функцій всередині системи.

Органічне фермерство націлене на виробництво живильної якісної їжі. Деякі дослідження показують, що органічні фрукти і овочі в порівнянні з неорганічними містять до 40% більше антиоксидантів (які, як вважається, знижують ризик серцевих захворювань і ризик раку). Також в них було виявлено більш високий вміст таких корисних мінералів як, наприклад залізо і цинк [1].

Згідно IFOAM, органічне сільське господарство направлено на роботу з екосистемами, біогеохімічними циклами речовин і елементів, підтримує їх і отримує ефект від їх оптимізації. Ор-

ганічне сільське господарство повинне в довгостроковій перспективі підтримувати здоров'я як конкретних об'єктів, з яким має справу (рослин, тварин, ґрунту, людини), так і всієї планети [4; 5].

Основні переваги ведення органічного землеробства [5]:

Підвищення продуктивності та продовольчої безпеки. Практика органічного сільського господарства підвищує родючість ґрунтів і зміцнює їх структуру, відновлюючи баланс вуглецю і поживних речовин в ґрунті завдяки застосуванню стійких методів раціонального землі і водокористування, включаючи компостування, використання покривних насаджень, мульчування і сівозміну [5].

Зменшення залежності від зовнішніх ресурсів. Органічне сільське господарство ґрунтується не на зовнішніх джерелах, а на місцевих відновлюваних ресурсах. Крім того, органічне сільське господарство дозволяє накопичувати і зберігати багату спадщину наявних у фермерів традиційних знань і сортів традиційної сільськогосподарських культур.

Збільшення прибутковості. Перспективи експортних поставок споживачам, які готові платити більше за сертифіковану органічну продукцію, створюють значні можливості для збільшення доходів і прибутку фермерських господарств, які використовують методи органічного землеробства. За період 1999-2018 рр. загальний світовий обсяг продажів сертифікованої органічної продукції зріс в кілька

разів і досяг майже 100 млрд. дол. Навіть в умовах економічної кризи, коли попит на більшість товарів швидко падає, попит на органічну продукцію продовжує зростати [3; 4].

Переваги для навколишнього середовища. Органічне виробництво забезпечує цілий ряд екологічних переваг. В цьому випадку навколишнє середовище не забруднюється агрохімікатами і до того ж знижуються захворюваність і смертність, викликані їх дією – однієї з головних причин професійної смертності і захворюваності в усьому світі. На ділі органічне сільське господарство забезпечує збереження біорізноманіття та природних ресурсів, як в фермерських господарствах, так і на навколишніх територіях.

Розвиток соціально-економічного добробуту сільських територій. Органічне сільське господарство сприяє розвитку сільських громад шляхом активізації діяльності фермерських господарств та їх кооперації щодо виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Перевагами такої активізації є збільшення кількості робочих місць на селі, збереження ментальності окремих сіл через сільськогосподарське виробництво, розвиток їх інфраструктури та підвищення рівня знань населення щодо можливостей органічного виробництва.

Отже, органічне сільськогосподарське виробництво підвищує родючість ґрунтів і покращує їх структуру, збільшуючи, таким чином, затримання вологи і стійкість до кліматичного стресу

та сприяючи адаптації до зміни клімату. З урахуванням усіх перерахованих причин органічне сільське господарство може виступати потужним інструментом досягнення цілей сталого розвитку як сільських територій, так і країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Органік в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>
2. Остафійчук Я. Органічне виробництво: модний тренд сьогодення чи стратегічні перспективи вітчизняного агросектора? – [Електронний ресурс] / Я. Остафійчук, Ю. Шпильова // Ukrainian Journal Economist. – 2016. – 3 березня. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/11997-organchne-virobnictvomodniy-trend-sogodennya-chi-strategchn-perspektivi-vtchiznyanogo-agrosektora.html>.
3. Світові тренди на ринку органічної продукції: тенденції BioFach – 2017. Презентація експерта органічного ринку Ксенії Гладченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/Organic_Business_Ukraine/biofach-2017.
4. Трофімцева О. Розвиток органічного сільськогосподарського виробництва є одним з пріоритетів нашої роботи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://minagro.gov.ua/node/25937>.
5. Шишка І.Б. Виробництво екологічно чистої продукції сільського господарства в Україні / І.Б. Шишка // Scientific researches and their practical application. Modern state and ways of development. – 2012. – №2-12. – С. 86-93.
6. International Federation of Organic Agriculture Movements [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifoam.bio/>.

АНАЛІТИКА БОНУСНИХ ПРОГРАМ І ВИПЛАТ

Гринюк Ю.М.

старший викладач кафедри економіки праці та менеджменту,
Національний університет харчових технологій

Безпалько О.В.

доцент кафедри економіки праці та менеджменту,
кандидат економічних наук
Національний університет харчових технологій

Ключові слова: бонусна програма, система преміювання, преміальні виплати, персонал, стимулювання, персоналізація.

Keywords: bonus program, bonus system, premium payments, personnel, incentives, personalization.

Організація ефективної системи преміювання як головного стимулюючого фактора трудової активності працівників та гарантії їх лояльності до роботодавця є питанням, якому приділяється першочергова увага HR-менеджерів. Нещодавно всесвітня асоціація професіоналів в галузі управління людськими ресурсами WorldatWork провела масштабну оцінку бонусних програм американських, канадських та міжнародних компаній (832 респондентів – членів асоціації), серед яких виділила наступні [3, 4]:

реферальна бонусна програма (referral bonus program) – виплата премії за рекомендації кандидатів та закриття ними вільних вакансій. 78% компаній виплачує премію працівникам-рефералам спочатку при працевлаштуванні рекомендованого кандидата, а решту – після фіксованого терміну (до 3-х місяців), який він пропрацює в компанії. Середній розмір премії, за даними респондентів, становить \$1000 – 2500 при закритті посад

менеджерів середнього і вищого рівнів та \$500 – 1000 – лінійних працівників;

бонус за вхід (sign-on bonus) – разова премія новачку як стимул приєднатись до компанії і перевага з-поміж конкурентів на ринку праці. Такі премії отримують, переважно, ТОП-менеджери і керівники вищої ланки управління, а їх розмір варіює від \$10000 до \$50000. Для технічних спеціалістів і менеджерів середнього рівня вона становить значно менше – до \$5000. Якщо працівник звільняється з компанії продовж першого року роботи, коли ним було отримано бонус за вхід, більшість компаній згідно контрактів вимагають відшкодування цієї суми, у тому числі з пенею;

точковий бонус (spot bonus) – одноразова винагорода за досягнення (високі KPI, кар'єрне підвищення, перемога у корпоративних змаганнях, успішне завершення проекту). Розмір таких премій для лінійних працівників складає \$1000 – 2500. Проте не всі компанії передбачають точкові виплати

Таблиця 1

Частота виплат премій персоналу за даними досліджень Deloitte

№	Частота виплат	% відповідей респондентів	
		Україна	Світ
1	Частота залежить від позиції	34	13
2	Раз у рік	22	53
3	Премії не залежать від періоду (залежать від досягнення цілей, а не графіку)	19	7
4	Преміальні виплати не використовуються	10	12
5	Раз у квартал	8	7
6	Раз у півроку	6	8

*Складено за джерелом [2, с. 9-10], вибірка респондентів – понад 11000 зі 140 країн

для керівних позицій, або здійснюють їх у форматі опціонів на акції;

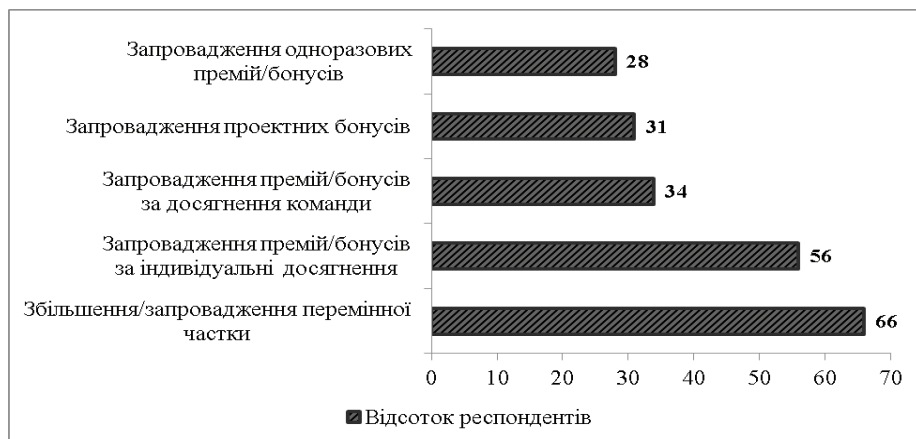
бонус за утримання (retention bonus) – цільова премія як стимул утримати працівників, що займають ключові посади, в період фінансових негараздів чи організаційних змін в компанії (злиття, поглинання), аби мінімізувати ризик їх звільнення до певної дати. Більшість компаній не розголошують інформацію про розмір таких премій. Проте, як показують додаткові обстеження, їх ставка може стартувати від 10 – 15% заробітної плати працівника, а в окремих випадках сягати 50%.

Результати моніторингу WorldatWork [3, с. 8] свідчать, що преміальні програми «бонус за вхід» є найбільш поширеними серед опитаних компаній (76%). Їх популярність спостерігається продовж останніх п'яти років, хоча до цього максимумом затребуваністю користувались реферальні преміальні виплати. 10% респондентів не використовують жодну із зазначених програм, а 60% відмічають їх позитивний вплив на залученість персоналу.

За даними глобального опитування компанії Deloitte [2], все частіше стандартизовані винагороди трансформуються у персоналізовані (цей тренд підтримують 73% компаній). Понад 60% опитаних зазначили оцінку індивідуальної ефективності та досягнення індивідуальних показників у якості базових критеріїв преміювання [2, с. 10]. 28% компаній стверджують, що їх програми заохочень застарілі і потребують перегляду. Лише 4% респондентів вказують, що в їх компаніях винагороди є інноваційними [2, с. 9]. Також з'ясовано (табл. 1), що виплата премій в українських компаніях найчастіше (34%) залежить від позиції працівника. Натомість у світовому ракурсі більше половини опитаних (53%) виплачують бонуси раз на рік.

Дослідження іншої компанії «великої четвірки» EY щодо майбутніх планових рішень компаній стосовно змін в системі преміювання кореспондують із попередніми (рис. 1).

Як бачимо, більшість компаній-учасниць експрес-огляду планують збільшити або запровадити перемінну

Рис. 1. Планові зміни в системі преміювання персоналу українських та міжнародних компаній за даними експрес-огляду EY

*Складено за джерелом [1], вибірка респондентів – 160 компаній

частку премій (66%), а також виплачувати їх, спираючись на індивідуальні досягнення своїх співробітників (56%). Все менше компаній віддають перевагу одноразовим (28%) і проектним (31%) бонусам.

Підсумовуючи, зазначимо, що відомі компанії-бренди вже визнали потребу змінювати бонусні програми у напрямку персоналізації, гнучкості та прозорості преміальних виплат, позбуваючись стандартизованого підходу «однаково для всіх» та коригуючи відповідно до цього HR-політику. Це питання залишається відкритим простором, де компанії можуть експериментувати і тестувати новаційні методи (схеми) преміювання згідно потреб

та мотивів своїх працівників як стратегічного ресурсу.

Література:

1. Нові тренди у сфері управління персоналом: як побудувати організацію майбутнього. Вересень 2018. 27 с. EY: вебсайт. URL: <https://www.ey.com> (дата звернення: 25.03.2020).
2. Impact Workshop: Human Capital Trends 2018. Презентація результатів міжнародного дослідження «Тенденції у сфері управління персоналом – 2018». Human Capital Trends Report 2018. 25 с. Deloitte: вебсайт. URL: <https://www2.deloitte.com> (дата звернення: 25.03.2020).
3. Survey Reports – WorldatWork. Bonus Programs and Practices. WorldatWork, 2017. 24 p.
4. Survey Reports – WorldatWork. Inventory of Total Rewards: Programs & Practices. WorldatWork, 2017. 69 p.

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ВІДРОДЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВИ

Рубан А. О.

кандидат філософських наук, доцент кафедри політології, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Україна

Ключові слова: громадянська освіта, політична освіта, громадянське суспільство, громадянська відповідальність, громадянська політична культура.

Keywords: civil education, political education, civil society, civil responsibility, civil political culture.

Актуальність звернення до даної теми обумовлена значною мірою недооцінкою тісної взаємозалежності ефективного політичного процесу і рівня оволодіння громадянами науковими політичними знаннями і громадянськими навичками.

Закономірністю розвитку української перспективи є становлення громадянського суспільства. Держави, народи, етнічні спільноти дедалі більше відчуватимуть потребу у формуванні відповідних часу політично-громадських інститутів, які б оптимізували поєднання особистих та суспільних інтересів, вироблення ціннісних орієнтирів, стимулювали суспільно-політичну активність.

Проте Україні доводиться проходити складніший шлях, якщо зважати на те, що вона знаходиться на етапі державотворчих процесів, формування політичної нації і несе в собі спадок бездержавності світоглядних вартостей.

Громадянському суспільству потрібна єдність не лише конституційна

й політична, але й ідейна, духовна. А тому й пріоритетом громадянської освіти має стати усвідомлення нерозривної єдності всього українського народу як єдиного шляху відродження і зміцнення держави.

Політичні знання і культура потрібні сьогодні будь-якій людині. Без володіння такими знаннями особистість ризикує стати розмінною монетою в політичній грі, перетворитися в об'єкт маніпулювання і поневолення з боку більш активних у політичних відносинах сил. Освіта, в сучасному її розумінні, є сферою політичною, оскільки безпосередньо впливає на формування світогляду, інтересів, громадянської позиції особи. Особливо коли в Україні нині склалися такі обставини як: невирішений військовий конфлікт на сході країни, анексована територія Криму, загрозлива соціально-економічна ситуація, корпоративні кланово-олігархічні корупційні схеми і війни, високий ступінь соціальної напруги, неоднозначний хід реформ,

криза управлінської моделі держави, міжгрупові протистояння політико-економічних угруповань і груп впливу, тиск зовнішніх акторів на внутрішню політику України, відверте розчарування західних партнерів у діях українського політичного класу, продовження російської агресії щодо України, створюють достатньо небезпечні перспективи.

Мета – розглянути важливість громадянської і політичної освіти та актуалізувати їх значення у відродженні та зміцненні держави, формуванні громадянської політичної культури.

Як зауважує Л. Тупчієнко «політична освіта, яку здійснюють освітні заклади, засоби масової інформації, покликана вселяти у громадян упевненість, віру у власні сили, власну спроможність оптимально, відповідно до національного духу та традицій, улаштовувати суспільне життя, формувати політичну культуру, усвідомлення цінності людської гідності, демократизму та суспільної злагоди, готовність і спроможність їх захищати та відстоювати» [5, с. 9].

Можна говорити про співвідношення понять «громадянська освіта» та «політична освіта». Демократична політична освіта базується на визнанні основних гуманістичних цінностей, і насамперед свободи і гідності кожної особистості, її природних, невід’ємних прав. Вона допомагає індивіду правильно оцінити відповідний суспільний лад, усвідомити своє місце і роль у державі, права та обов’язки.

Громадянська освіта є комплексним напрямком навчально-виховної роботи, що поєднує в собі головним чином, елементи політичної, правової і етичної освіти. При цьому слід зауважити, що вона не змінює жодної з них окремо, а лише вбирає їх елементи. Таке розуміння підкреслює думку про неприпустимість ототожнювання понять «громадянська» і «політична освіта», оскільки їх структура і зміст не співпадають.

Ми погоджуємося з думкою А. Карнаух, що наслідком і результатом громадянської освіти, має бути формування особистості, яку характеризують наступні якості: а) почуття власної гідності, шанування прав людини і вміння їх захищати. Про права людини не досить лише знати, необхідно навчитися сприймати їх як беззаперечну цінність. – власну та загальну. Важливо вірити в те, що люди дійсно мають права, цінують їх, вмотивовані їх використовувати й захищати; б) уміння мислити критично й незалежно, вимогливо ставитися до влади; в) відданість демократичним цінностям, віра в них, сповідування таких цінностей суспільного життя, як права людини, верховенство права, справедливість; г) політична освіченість, компетентність. Ця риса політичної культури визначається мірою опанування людиною базових знань про статус особистості, права людини, про суспільство, в якому вона живе, його історію, культуру, традиції і звичаї, про відповідальність особистості за використання власних прав, природу і устрій держави, поря-

док і процедури її функціонування; д) знання, визнання і дотримання законів [2, с. 84].

Як зауважує В. Огнев'юк, під поняттям «громадянська освіта» західні дослідники розуміють набуття відповідних знань, навичок і вмінь, необхідних громадянину сучасного демократичного суспільства. Але при цьому в країнах Заходу поширені різні концепції громадянської освіти. За одними – громадянська освіта є засобом розвитку почуття патріотизму і національної ідентичності, за іншими – засобом формування системи цінностей і мотивацій особи до належного виконання своєї частки завдань і несення певної відповідальності. Ряд науковців визначає сутність громадянської освіти як набуття вмінь розв'язувати конфлікти та запобігати їх виникненню через створення у школі педагогічного клімату довіри і співпраці між учнями і вчителями, активізацію громадського життя [4, с.106].

На думку М. Іванова найбільш обґрунтованим виглядає підхід згідно з яким під «громадянською освітою» розуміється система навчально-виховних заходів метою яких є формування свідомого громадянина, здатного спираючись на закон захищати свої права та надавати підтримку силам, які реально можуть представляти його інтереси. Ним відзначається, що поняття «політична освіта» часто вживається поруч з поняттям «політологічна освіта». Як підкреслює дослідник, дана проблема вирішується шляхом тлумачення поняття «політична освіта» як певної системи знань про політичне життя засо-

бами всіх соціальних інституцій, які поширюють знання про нього. Під «політологічною освітою», скоріше всього, слід розуміти систему фахової освіти спеціалістів в галузі політичного процесу. Поняття «демократична політична освіта», хоча і збігається за критеріями з базовим поняттям, тобто «політична освіта», але є як би його «конкретним проявом», оскільки саме такий характер освіти є природним для неї та дозволяє їй бути не чим іншим як засобом опанування багатостороннього людського досвіду, в тому числі і в політичній сфері [1, с. 45].

Сучасна наука часто йменується як посткласична, вона все більше демонструє тенденцію до інтеграції знань. Вихідним пріоритетом при формуванні цілей сучасного навчання і виховання повинно бути формування вільної і відповідальної особистості, здатної конструктивно працювати у проблемних ситуаціях, поєднувати професійну компетентність із громадянською відповідальністю, володіти належним світоглядним кругозором і моральною свідомістю. Погоджуємося з думкою Г. Кільової, що саме дефіцит такої особистості є першопричиною всіх наших нинішніх труднощів і лих [3, с. 27].

Політична освіта потрібна для молодого покоління нашої держави, адже саме воно є найліпшим «матеріалом» різноманітних маніпуляцій, свідомих розрахунків щодо використання потрібної позиції молоді в «політичній грі» різними політичними силами.

Отже, нині освіту потрібно розуміти як процес набуття знань про всі

сторони суспільного життя та природи, сприймати його як неподільний комплекс, який пов'язаний з отриманням системи знань про політичний світ суспільства.

Список використаних джерел

1. Іванов М. Політична освіта молоді на сучасному етапі демократизації українського суспільства: проблеми та завдання / М. Іванов // Наукові записки. – К.: ІПіЕНД, 2004. – С. 374–388.
2. Карнаух А. Громадянська освіта як засіб формування політичної культури молоді / А. Карнаух // Політичний менеджмент. – К.: 2007. – № 6. – С.82–89.
3. Кільова Г. О. Пріоритетні цілі нової філософії освіти // Політологічний вісник / Г. О. Кільова. – К.: ТОВ «XXI СТОЛІТТЯ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР», 2005. – Вип. 19. – С. 26–35.
4. Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку / В. Огнев'юк. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.
5. Тупчієнко Л. С. Політологія: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. С. Тупчієнко. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 268 с.

РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ МОДЕЛИ РЫНОЧНОГО ОБОРОТА ЗЕМЕЛЬ

Благая В.В.,

кандидат экономических наук, доцент,

Нсенгимана Б.Ж., Бойкова Е.Б.,

студенты

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Ключевые слова: земельные отношения; рынок земель; рыночный оборот прав на земельные участки; права собственности и пользования; аренда земель; сельское хозяйство; государственное регулирование.

Keywords: land relations; land market; market circulation of land rights; ownership and use rights; land lease; agriculture; state regulation.

Важной предпосылкой становления рыночной экономики является развитие земельных отношений и функционирование полноценного и прозрачного рыночного оборота земель сельскохозяйственного назначения. Весомым фактором функционирования и развития сельскохозяйственного сектора любой страны мира являются земельные отношения, включающие оборот земельных участков, их оценку, соответствующую инфраструктуру, а также сферы услуг, смежные с землеустройством. Сегодня для Украины вопрос рыночного оборота земель сельскохозяйственного назначения находится в зоне особого контроля, ведь обладая плодородными почвами, благоприятными природно-климатическими условиями и имея выгодное экономико-географическое расположение, наше государство должно входить в самые успешные страны мира. Перечисленные факторы должны были бы способствовать мощ-

ному развитию аграрного сектора государства, обеспечению внутреннего рынка качественной и доступной сельскохозяйственной продукцией, развитию эффективного экспорта не сырьевых товаров. Но до сих пор земли сельскохозяйственного назначения остаются вне полноценного экономического и рыночного оборота, сдерживается процесс завершения земельной реформы, формирования эффективного собственника земли, а отсюда и развитие отечественного аграрного сектора [1]. Сейчас достаточно остро перед Украиной стоит задача по выработке собственной модели рыночного оборота сельскохозяйственных земель, поэтому требуется детальное изучение опыта зарубежных стран.

Вопросы рыночного оборота сельскохозяйственных земель исследовались в трудах таких ученых, как: Д.С. Добряк [2], В.М. Заяц [3], Т.А. Зинчук [4], Ю.А. Лупенко [5] и др. Большой вклад ученых способствовал развитию

теоретических и практических основ формирования украинской модели рыночного оборота земель сельскохозяйственного назначения. Вместе с тем в Украине действует мораторий на продажу сельскохозяйственных земель, отсутствует соответствующее нормативно-правовое обеспечение прозрачного рыночного и экономического их обращения, что побуждает к дальнейшим исследованиям и углублению научных изысканий.

Цель научных исследований – раскрыть особенности функционирования модели рыночного оборота прав собственности и пользования на земельные участки сельскохозяйственного назначения в Израиле и определить, какие регуляторные инструменты могут быть реализованы в отечественной практике. В основу методологии исследования положен диалектический метод познания процессов и явлений. Монографический метод использован при исследовании эволюции развития земельных отношений в сельском хозяйстве Израиля. Эмпирический метод применен при оценке современного состояния регулирования оборота прав собственности и пользования на земли сельскохозяйственного назначения. Для раскрытия проблем и целей регулирования земельных отношений в Израиле использован метод сравнительного анализа в сочетании с методами индукции и дедукции. Теоретические обобщения и формулирование выводов выполнено с использованием абстрактно-логиче-

ского метода научного познания. Информационной базой исследования являлась доступная нормативно-правовая база Израиля, данные Министерства сельского хозяйства и сельского развития Израиля и публикации отечественных и зарубежных ученых.

С точки зрения ведения сельского хозяйства у Израиля не самые лучшие природные условия. Страна находится на Ближнем Востоке, у восточного побережья Средиземного моря, характеризуется степными и пустынными зонами со значительным колебанием дневных и ночных температур воздуха, с невысокой относительной влажностью, с малооблачной, жаркой и засушливой погодой. По среднегодовым показателям количество осадков в этом регионе не превышает 500 мм в год, учитывая, что большая часть территории (60%) классифицируется как засушливая и является пустыней. Такие природные условия практически делают земледелие невозможным без орошения. Проблема нехватки воды для нужд сельского хозяйства решается через широкое внедрение инновационных решений по использованию сточных вод и применению новейших технологий и оборудования для нужд орошения. В результате повседневной упорной работы и целенаправленной государственной поддержки в вопросах противостояния неблагоприятным природным условиям, с одной стороны, и небольшим площадям пахотных земель и дефицита пресной воды, с другой, сельское хозяйство Израиля

«не благодаря, а вопреки» превратилось в высокотехнологичную отрасль национальной экономики. Израиль является одним из мировых лидеров по производству и экспорту цитрусовых, включая апельсины, грейпфруты, мандарины. Кроме цитрусовых здесь выращивают авокадо, бананы, яблоки, черешню, сливы, персики и нектарины, виноград, финики, клубнику, хурму, гранаты и тому подобное. Сейчас сельскохозяйственная продукция составляет 2,5% ВВП страны и 3,6% экспорта. Лишь 3,7% работающих граждан Израиля задействовано в сельском хозяйстве. При этом государство на 95% обеспечивает собственные потребности в продовольствии, импортируя только зерно, масличные культуры, мясо, кофе, какао и сахар. Успех агропродовольственного сектора Израиля обусловлен тесным сотрудничеством между аграриями и наукой. Результаты научных исследований и разработок мгновенно направляются на поля для практических испытаний, а возникающие проблемы передаются ученым для поиска решений. В результате фермеры получают новейшие методы ведения хозяйства, выращивания культур, ирригационные технологии и инновационное аграрное оборудование. Основная доля научных исследований и разработок в сельском хозяйстве приходится на Организацию сельскохозяйственных исследований при Министерстве сельского хозяйства Израиля. Большинство научно-исследовательских институтов, занимающихся проблемами сельского

хозяйства, поддерживают тесные связи с Организацией ООН по продовольствию и сельскому хозяйству, тем самым обеспечивая постоянный обмен информацией с другими странами. Сочетание достижений прикладной науки и целенаправленной государственной поддержки создали благоприятные условия израильским фермерам для модернизации техники и технологий и помогли адаптироваться к меняющимся геополитическим, рыночным и климатическим условиям, что создало прочную основу для устойчивого развития отрасли.

Почти 533 тыс. га (или 93%) земель сельскохозяйственного назначения находится в собственности государства. В частной собственности насчитывается 40 тыс. га (или 7% общей площади сельскохозяйственных земель). С целью осуществления управления земельными ресурсами Израиля в интересах общества, сохранения окружающей природной среды и обеспечения достаточного земельного резерва для будущих потребностей и развития страны, содействием конкуренции на рынке земель и предотвращению концентрации земельных площадей было создано Земельное управление Израиля (Israel Land Authority – ILA).

Статьей 2 Закона Израиля «Об управлении земельными ресурсами Израиля» от 29.07.1960 г. на Земельное управление было положено следующие функции:

- управление землями государственной собственности под жилую за-

стройку в соответствии с потребностями национальной экономики, общества и окружающей среды;

- приобретение земель от имени государства;
- обеспечение и сохранение прав собственности на земли;
- содействие регистрации прав на землю в земельных реестрах;
- предоставление услуг держателям прав на земли Израильского государства с целью обеспечения рационального управления;
- предоставление информации по использованию земель различных форм собственности и пользования, включая подробную информацию о деятельности Земельного управления Израиля (в части земель, находящегося под его управлением), а также сведения о состоянии земель, которые необходимы для выполнения мероприятий по планированию, территориальному развитию и сохранению земельных ресурсов;
- любую другую функцию, связанную с управлением земельными ресурсами.

Земельное управление Израиля имеет право в принудительном порядке выкупать земельные участки у их владельцев. Законом Израиля «Основной закон о земле Израиля» от 29.07.1960 г. определено, что отчуждать право собственности на земли государственной собственности путем их продажи или иным образом запрещено. Это означает, что земли сельскохозяйственного назначения, находящиеся в государственной собствен-

ности, в Израиле передаются только в пользование. Оборот земель государственной собственности означает, что право собственности остается за Земельным управлением Израиля, а покупатель покупает право аренды земель на длительный период времени, то есть приобретает долгосрочные права аренды (от 49 лет). Учитывая это, большинство сельскохозяйственных товаропроизводителей осуществляет хозяйственную деятельность на арендованных землях. Продажа прав аренды сельскохозяйственных земель, находящихся в государственной собственности, происходит на открытых тендерах.

Интересен опыт Израиля по развитию аграрного сектора в целом и в частности по функционированию модели рыночного оборота земель. Это служит ярким примером того, как страна, используя потенциал науки в сочетании с эффективным государственным регулированием, даже в чрезвычайно неблагоприятных условиях для ведения сельского хозяйства и в состоянии войны, с помощью эффективных регуляторных мер может влиять на развитие земельных отношений, а также рыночный и экономический оборот прав на земельные участки.

В отличие от Израиля, Украина владеет огромными площадями сельскохозяйственных земель и находится в более благоприятных природно-климатических условиях, однако существующий потенциал до сих пор в полной мере не реализован.

Список литературы

1. Левек Р., Ходаківська О.В., Юрченко І.В. Моделі регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в країнах Європейського Союзу. Економіка АПК. 2017. № 10. С. 5–12.
2. Добряк Д. С. Земельна реформа і формування ринку землі в Україні. Економічний часопис. 1999. № 6. С. 31–34.
3. Заяць В. М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2012. 390 с.
4. Зінчук Т. О., Данкевич В. Є. Європейський досвід формування ринку сільськогосподарських земель. Економіка АПК. 2016. № 12. С. 84–89.
5. Лупенко Ю. О., Ходаківська О. В. Трансформація земельних відносин у сільському господарстві: аналітичний огляд. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 52 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Шабатура Тетяна Сергіївна

доктор економічних наук, доцент
Одеський державний аграрний університет

Гришова Інна Юріївна

доктор економічних наук, доцент
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Негоденко Вікторія Степанівна

кандидат економічних наук, доцент
Київський національний торговельно-економічний університет

Key words: virtual currency, cryptocurrency, virtual currency schemes, miners, minenings, online payment systems, government regulation, banks, fiat money, cryptocurrency, bitcoins.

Нові технології, підтримувані розвитком шифрування та мережевими обчисленнями, є запорукою трансформаційних змін у світовій економіці, включаючи обмін товарами, послугами та активами. Розвиток грошових коштів та різноманітних платіжних систем протягом історії допомогли зробити обмін більш ефективним та безпечним. Швидке поширення інтернет-комерції та мобільних технологій, підтримуване розвитком в області шифрування та мережових обчислень, зумовило розвиток низки інноваційних технологій. Такі компанії, як Uber і Airbnb розробили принципово нові бізнес-моделі. Безпечні системи он-лайн платежів (наприклад, PayPal) та мобільних платежів і рішень по передачі (наприклад, M-Pesa) змінюють способи, в яких виробляються платежі за товари та послуги. Важливим розвитком у цьому процесі перетворень стало поява віртуальних валют [1, с. 63].

Віртуальна валюта – це цифрові зображення вартості, випущені приватними розробниками та виражені у власній одиниці обліку. Віртуальну валюту можна отримати, зберігати, отримувати доступ та транзакції в електронному вигляді, і можна використовувати для різних цілей, до тих пір, поки транзакційні сторони погоджуються використовувати їх.

Використання віртуальної валюти, в принципі, вже сьогодні в роботі фінансової системи ставить під сумнів парадигму державних валютних фондів та домінуючу роль центральних банків і традиційних фінансових установ, адже видаються віртуальні валюти без участі або підтримки держави.

Функціонування віртуально-валютних схем включає три складові: видачу та погашення віртуальної валюти; механізми реалізації та забезпечення виконання внутрішніх правил використання та обігу валюти; процес

оплати та врегулювання. Кожну область діяльності може керувати довірена центральна (і приватна) сторона або децентралізовано серед учасників. Також існують гібридні схеми, де деякі функції виконують центральні органи, інші ж розподіляються між учасниками ринку [2, с. 121].

У децентралізованих системах немає центральної сторони (наприклад, центральний банк), що управляє системою або видає віртуальні валюти. Натомість центральна сторона замінюється рамками внутрішніх протоколів, які регулюють роботу системи і дозволяють перевірку операцій, яку будуть здійснювати самі учасники системи. Оскільки платежі та операції здійснюються через систему, ці учасники (часто називають «майнерами») винагороджуються у новоспечені «валюти» для виконання функції обробки платежів (називають «майненгом»). Цей підхід має дві цілі: він вводить в систему новостворені віртуальні валюти та дає можливість децентралізованої роботи віртуально-валютної схеми. На відміну від фіатних грошей, криптовалюта не представляє жодної відповідальності.

Ці системи можуть дозволяти випуск обмеженої або необмеженої кількості грошових одиниць. У більшості таких систем (включаючи Bitcoin) в даний час існує обмеження на кількість грошових одиниць, які можуть бути видані. Однак з'являються нові системи, які не включають в себе такі обмеження.

Більшість криптовалют є «псевдоанонімними», тоді як транзакції крип-

товалют публічно реєструються, користувачі відомі лише своїми «віртуально-валютними адресами», які не можна простежити до реальної ідентичності користувачів. Таким чином, криптовалютні транзакції є більш прозорими, ніж грошові, але більш анонімними, ніж інші форми онлайн-платежів [3, с. 1824].

Криптовалюта кидає виклик стандартній концепції фіатних грошей. Вартість існуючих фіатних грошей підтримується кредитоспроможністю центрального банку та уряду. Централізовано випущені віртуальні валюти покладаються на підтримку довіри приватного емітента, тоді як вартість приватно випущених валют історично підтримується довірою до приватного емітента та товарних резервів. На відміну від цього, значення криптовалют не має жодної підтримки з будь-якого джерела. Вони отримують цінність виключно з очікування, що інші також оцінять і використовувать їх.

Віртуальні валюти можуть бути отримані різними способами. Конвертовані віртуальні валюти зазвичай можна придбати або обміняти з фіатними грошима або іншими віртуальними валютами, через віртуально-валютний обмін, через торгову платформу, або безпосередньо з іншим власником віртуальних валют. Вони також можуть бути отримані в якості оплати за товари або послуги. Як зазначалося вище, децентралізовані ВВ можуть бути отримані шляхом участі в процесі перевірки транзакцій (наприклад, «видобуток»). Як правило, віртуальні ва-

люти зберігаються в “BB wallet” (BB гаманець), або безпосередньо через програмне забезпечення BB wallet або через посередника – постачальника послуг BB wallet. Це зумовило вихід на ринок постачальників додаткових послуг (менеджерів) [4, с. 675].

Менеджери платежів працюють як посередники між споживачами та торговцями / роздрібними торговцями, перетворюючи віртуально-валютні платежі у фіатні гроші і несучи валютний ризик угоди. У випадку криптовалюти, деякі постачальники послуг пропонують додаткові анонімні послуги, які додатково заплутують простежуваність транзакцій.

Отже, віртуальні валюти являють собою певну проблему для регуляторів. Їх об'єднує властивість валют, товарів та платіжних систем, та їх класифікація як однієї чи іншої часто матиме наслідки для їх правового і нормативного режиму, зокрема, при визначенні того, які національні агентства повинні їх регулювати. Знайти несуперечливу класифікацію для віртуальних валют навіть в межах однієї і тієї ж юрисдикції виявилось важко, оскільки різні компетентні органи можуть класифікувати їх відповідно до своїх політичних пріоритетів. Наприклад, податковий орган США, IRS, класифікував віртуальну валюту як «майно» для цілей федерального оподаткування, тоді як FinCEN Казначейства класифікував її як «вартість» для цілей зобов'язань по ПВК / ФТ. Інші юрисдикції прийняли інший підхід, уникаючи формальної класифікації і зосе-

реджуючись натомість на характері або типі проведеної транзакції. Така невідповідність режиму всередині і між юрисдикціями може ускладнити координацію і привести до невідповідностей [5, с. 80].

Відповідно розвиток ефективних регуляторних заходів для віртуально-валютних операцій все ще знаходиться на ранньому етапі. Віртуальні валюти важко регулювати, оскільки вони розрізняють відповідальність різних агентств на національному рівні та діють у глобальному масштабі. Багато з них непрозорі та працюють за межами традиційної фінансової системи, що ускладнює контроль за їх діяльністю.

Регулятори приступили до вирішення цих проблем, використовуючи різноманітні підходи в різних країнах. Відповіді включали роз'яснення застосування існуючого законодавства віртуальних валют, попередження споживачів, встановлення вимог щодо ліцензування для деяких учасників віртуально-валютного ринку, заборона фінансовим установам займатися віртуальними валютами, повна заборона використання віртуальних валют та переслідування порушників. Ці підходи є вихідною політичною відповіддю на виклики, які віртуальні валюти показують, але необхідний подальший розвиток. Зокрема, державні органи влади повинні відкалібрувати регулювання таким чином, щоб вирішення ризиків, не стримувало інновації.

Список літератури.

1. Гришова, І. Роль фінтех бізнесу у розвитку цифрової економіки України / І.

- Гришова, Т. Шестаковська, Янь Хуань-хуань // Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції [Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.]. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 61-64.
2. Хоу Тецзянь Конкурентні війни бізнесу в умовах стрімкого розвитку цифрової економіки та фінансового інжинірингу / Хоу Тецзянь, І. Гришова // Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. С.120-122.
  3. Шабатура, Т.С. Доцільність використання цифрових технологій в сучасному аграрному бізнесі // Сучасний рух науки: тези доп. VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Дніпро, 6-7 червня 2019 р.). Дніпро, 2019. С.1821-1826.
  4. Шабатура, Т.С. Влияние диджитализации на развитие аграрного бизнеса Украины / Т.С. Шабатура, А.А. Коваленко, Т.Ю. Дырля // Scientific achievements of modern society. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference (December 4-6, 2019). Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2019. pp. 672-678.
  5. Gryshova, I. FinTech business and prospects of its development in the context of legalizing the cryptocurrency in Ukraine / I. Gryshova, T. Shestakovska // Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2018, (5), 77-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1625>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Харченко Г. А.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ганич В. В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

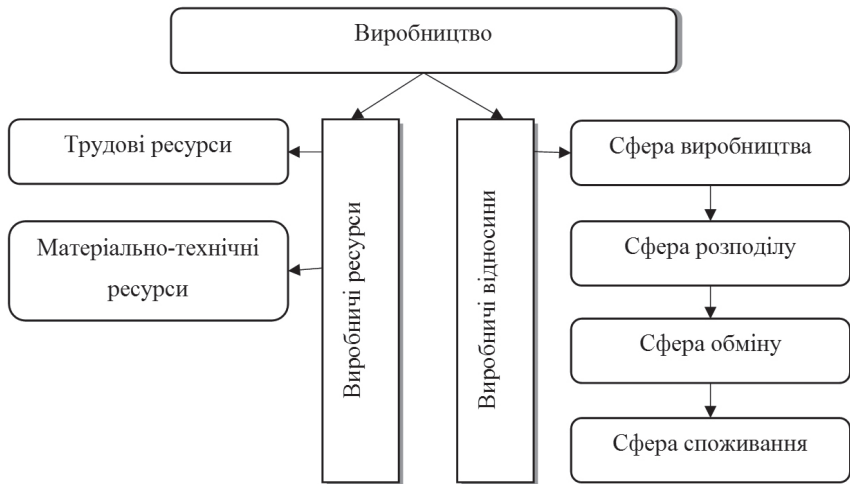
Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення, ресурси, сільськогосподарські підприємства, оборотні засоби, земельні ресурси, фінансові ресурси.

Key words: material and technical support, resources, agricultural enterprises, current assets, land resources, financial resources.

Сьогодні, коли підприємства борються з постійно мінливими ринковими умовами, нестачею коштів, постійними змінами потреб клієнтів, ефективне управління матеріальними потоками стає одним з основних факторів успішної та ефективної діяльності. Саме тому важливим фактором підвищення стійкості виробництва сільськогосподарської продукції є його забезпеченість матеріально-технічними ресурсами та основними засобами в необхідній кількості, якості та структурі, а також більш повне їх використання. Техніко-технологічне переозброєння сільськогосподарських підприємств є основним напрямом підвищення ефективності використання трудових, земельних, інформаційних ресурсів, інтенсифікації виробництва та на цій основі підвищення продуктивності тварин, урожайності агропродовольчих культур, обсягів та якості продукції, рентабельності та прибутковості виробництва [4].

Відмітимо, що матеріально-технічні ресурси сільськогосподарського підприємства – сукупність ресурсів, що призначені для здійснення і обслуговування всіх господарських процесів підприємства. До них відносять основні та оборотні засоби, земельні ресурси та фінансові ресурси. Відмітимо, що в сучасних умовах підприємства не можуть функціонувати без постійно оновлюючих матеріально-технічних ресурсів, саме тому вирішального значення набуває процес її відтворення.

Для своєї діяльності підприємство використовує матеріально-технічні ресурси. Це можуть бути такі ресурси як: сировина, матеріали, паливо, енергія, компоненти тощо. В процесі виробничої діяльності вони стають продукцією (послугами) і підлягають постійному поповненню. Через систему матеріально-технічного обороту підприємство купує і споживає сировину і матеріали для виробництва найбільш ефективним способом. Для цього слід вести облік даних поточного споживання, згідно з якими

Рис. 1. Матеріально-технічні ресурси у загальній структурі виробничого процесу
Джерело: [3]

планується складання планів на довгостроковий період. Це дає можливість ефективно витратити бюджет організації, оскільки знижуються виробничі витрати [1; 3].

Враховуючи особливості сільськогосподарського виробництва (використання землі, живих організмів, вплив природних умов, сезонність та ін.) вітчизняні науковці визначають матеріально-технічну базу сільського господарства як біотехнічну систему взаємозалежних ланок матеріального виробництва (рис. 1) [3].

У структурі матеріально-технічних ресурсів визначається насамперед сільськогосподарська техніка як найбільш активна її частина. Сільськогосподарські машини та їх ефективне використання у аграрному виробництві є важливим фактором підвищення конкурентоспроможності сільського господарства.

Відмітимо, що матеріально-технічні ресурси беруть участь у виробничому процесі один раз (один цикл) і вимагають постійного оновлення або в тому ж обсязі (простий тип відтворення), або в збільшених обсягах (розширений тип відтворення) [5, с. 52].

Відмітимо, що у сільськогосподарському виробництві існують певні особливості функціонування матеріально-технічних ресурсів: залежність від природно-кліматичних умов; використання матеріально-технічних ресурсів залежно від сезонності; різноманітність МТР (промислові, живі організми); ефективність використання МТР залежить від усіх ланок АПК; матеріально-технічні ресурси – це узагальнений термін, яким позначаються предмети праці, що використовуються в основному і допоміжному виробництві.

Нині ефективність використання матеріально-технічної ресурсів підприємства відіграє важливе значення для розвитку діяльності підприємств [5; 7], оскільки: збільшується економічний потенціал і виробничі можливості галузі, підвищується технічний рівень виробництва; формуються широкі можливості для прискорення переорієнтації сільськогосподарських підприємств на випуск нової продукції, що користується підвищеним попитом у споживачів; збільшуються темпи зростання продуктивності праці, поліпшення якості продукції та інших показників. Потреба в ресурсах безпосередньо залежить від масштабу виробництва. Норма споживання встановлюється кожним підприємством окремо на основі його потреб. У будь-якому випадку підприємство, мінімізує витрати, завжди прагне встановити мінімальний обсяг споживання ресурсів, який визначає максимальну ціну, яку організація готова заплатити за виробництво одиниці продукції [6].

Одним з головних завдань, що постає перед матеріально-технічною підтримкою організації, є закупівля необхідних для підприємства матеріально-технічних ресурсів, а також їх централізований розподіл між виробничими підрозділами, де вони далі обробляються. Завдяки цьому, визначаючи структуру власної потреби в факторах виробництва, організація робить висновок про свої потреби в матеріально-технічних ресурсах [2; 7].

Таким чином, раціональне забезпечення матеріально-технічними ресурсами сільськогосподарських підприємств

та ефективність їх використання в цілому дозволяють підприємству ефективно здійснювати виробничу діяльність в умовах трансформаційної економіки.

Список використаних джерел

1. Аналіз ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства [Електронний ресурс] / В.Б. Васюта, А.Г. Кирпань // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2015. – № 2 (18). – С. 107-113. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>
2. Дідоренко Т. В. Сутність і класифікація матеріально-технічних ресурсів на сільськогосподарських підприємствах за їх призначенням та роллю в процесі виробництва [Текст] / Т. В. Дідоренко // *Український журнал прикладної економіки*. – 2016. – Том 1. – № 1. – С. 92-99.
3. Качан Д. А. Теоретико-методичні підходи до трактування поняття «матеріально-технічна база» / Д. А. Качан, І. В. Свиноус // *Економіка та держава*. № 6. – 2018. – С.33-36.
4. Клименчукова Н. С. Науково-теоретичні засади організації управління матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських підприємств / Н. С. Клименчукова // <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/16.pdf>
5. Поповиченко І. В. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання / І. В. Поповиченко, К. О. Спірідонова, А. Є. Загустіна // *Економічний простір*, 2019. – № 145 – С. 149-159.
6. Харченко В.В. Інноваційно-інвестиційне забезпечення формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: Монографія. / В. В. Харченко, Г. А. Харченко – К.: ЦП «Компринт», 2015. – 264 с.
7. Харченко В.В. Оптимізація використання виробничих ресурсів аграрного підприємства // В.В. Харченко, Г.А. Харченко // *Науковий економічний журнал «Актуальні проблеми економіки»*. – 2015. – № 10. – С. 458–464.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Шум О.А.,
магістр

Мельянова Л.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

REGULATORY PROVISION OF ACCOUNTING AND AUDITING OF ACCOUNTS WITH SUPPLIERS

Ключові слова: облік, аванси, розрахунки, зобов'язання, фінансова звітність.

Keywords: accounting, advances, payments, obligation, financial statements.

Методологічними засадами формування в бухгалтерському обліку інформації щодо зобов'язань та її розкриття у фінансовій звітності визначені в П(С)БО 11 «Зобов'язання». На розмір зобов'язань можуть вплинути валютні курси, що відображається у П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». У міжнародній практиці порядок визначення та відображення коротко-

строкових зобов'язань визначається відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи».

Нормативно-правове забезпечення обліку поточних зобов'язань наведено на рис. 1.

Інформація про стан розрахунків з постачальниками відображається у фі-

П(С)БО 11 «Зобов'язання»: Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума належить до складу доходу звітного періоду. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення.

П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»: Кредиторська заборгованість за імпорнтними контрактами визнається монетарною статтею й перераховується в результаті зміни курсу НБУ на дату здійснення розрахунків і дату балансу. Кредиторська заборгованість, що виникла в результаті отриманої передоплати, відноситься до немонетарних статей балансу.

МСБО 1 «Подання фінансових звітів»: Суб'єкт господарювання класифікує зобов'язання як поточне, якщо: а) він сподівається погасити це зобов'язання; б) він утримує це зобов'язання з метою продажу; в) зобов'язання підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців після звітного періоду; г) він не має безумовного права відстрочити погашення зобов'язання протягом як мінімум дванадцяти місяців після звітного періоду.

МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»: Торговельна кредиторська заборгованість є зобов'язанням оплатити товари або послуги, що були отримані чи надані, на які виставлені рахунки або які офіційно узгоджені з постачальником. Нарахування є зобов'язанням оплатити товари або послуги, що були отримані або надані, але не були сплачені, на них не були виставлені рахунки або вони не були офіційно узгоджені з постачальником, разом із сумами, які підлягають виплаті працівникам.

Рис. 1. Нормативно-правове забезпечення обліку поточних зобов'язань

Згідно П(С)БО 11 "Зобов'язання"	<ul style="list-style-type: none"> • Кредиторська заборгованість відображається у пасиві балансу за сумою погашення.
Згідно М(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"	<ul style="list-style-type: none"> • Зобов'язання відображаються в пасиві балансу як сальдо по рядку "Рахунки до сплати" в розділі "Кредиторська заборгованість"

Рис. 2. Порівняльна характеристика розкриття інформації у звітності

нансовій звітності підприємств. На рис. 2 наведена порівняльна характеристика особливостей розкриття інформації у звітності щодо кредиторської заборгованості.

Отже, різниця відображення в балансі полягає лише у відмінності структури статей вітчизняної та міжнародної звітності.

За П(С)БО 11 зобов'язання перед постачальниками відображаються за сумою погашення в III розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення» пасиву Балансу рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Цей вид зобов'язань відображається також у Звіті про рух грошових коштів, а саме у формі № 3 в I розділі «Рух коштів у результаті операційної діяльності» рядком 3100 «Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг)».

Особливе місце займають внутрішні робочі документи, які являють собою записи аудитора про проведені процедури перевірки, тести, висновки, які були зроблені під час аудиторської перевірки. Робоча документація складається з таких компонентів: записи про планування ау-

диту, відомості про характер, час та обсяг виконаних аудиторських процедур та висновки, які були отримані в ході проведення аудиту. Метою створення робочих документів є формування аудиторських доказів для обґрунтування аудиторської думки та складання аудиторського висновку. До складу робочих документів, які регулюють облік розрахунків з постачальниками можуть входити такі: копії та витяги з уставних та внутрішніх документів підприємства; копії та витяги з інших юридичних документів; відомості про галузь, економічне і правове середовище суб'єкта господарювання; матеріали про планування аудиту (загальна стратегія і деталізований план проведення аудиту); інформація про дослідження ефективності облікової системи та системи контролю (тести, анкети); документи для оцінки аудиторського ризику; записи про виконавців, час проведених процедур та їх результати (різноманітні види перевірок); відомості аналізу важливих показників економічної діяльності (аналіз фінансової звітності, оцінка фінансово-майнового стану); висновки аудитора за результатами проведеної перевірки та рекомендації клієнту.

Нормативно-правове забезпечення розрахунків з постачальниками здійснюється на основі потужної законодавчої бази: Кодекси України, Закони України, П(С)БО, М(С)БО, інструкцій. Однак відсутній окремий нормативно-правовий документ, що регулював би

правові аспекти саме розрахунків з постачальниками.

Література

1. Калюга, Є. В. Облік і оподаткування у питаннях та відповідях [Текст] / Є.В. Калюга, В. К. Савчук, І. Д. Лазаришина: навч. посіб. Київ, 2018. 377 с.
2. Ткаченко, Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України [Текст] / Н.М. Ткаченко: підруч. А.С. К., 2016. 784 с.
3. Сльозко, Т. М. Організація обліку [Текст] / Т. М. Сльозко, О.І. Мазіна: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ. КНТЕУ, 2014. 367 с.

ПОНЯТТЯ АЛІМЕНТНОГО ДОГОВОРУ

Чернік С.Д.

кандидат історичних наук, доцент,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Ключові слова: аліментні зобов'язання, аліментний договір, обов'язки батьків, діти, утримання.

Keywords: alimony obligations, alimony contract, duties of parents, children, maintenance.

За законодавством України визначено можливість врегулювання аліментних зобов'язань батьків з утримання своїх дітей через укладання між сторонами договору. Так, ч. 2 ст. 7 Сімейного кодексу України передбачає можливість врегулювання сімейних відносин за домовленістю (договором) між їх учасниками, що значною мірою відображає актуальність даного питання [1].

Проблема договірної регулювання аліментних зобов'язань батьків щодо утримання своїх дітей досліджується українськими та зарубіжними ученими-юристами: Ю. Червоним, М. Антокольською, В. Антошкіною, С. Фурсою, А. Івановим, З. Ромовською, І. Жилінковою та іншими. Однак запропоновані ними положення переважно розкривають окремі аспекти цієї проблеми.

У радянський період в Україні аліментні правовідносини регулювалися лише імперативними методами, що унеможливило використання більш доцільного методу правового регулювання цих відносин – диспози-

тивний. Відмітимо, що такий підхід не зовсім сприяв належному виконанню цих зобов'язань та захисту прав і законних інтересів дитини. Після здобуття незалежності України 1991 р. відбулися суттєві зміни в правовому регулюванні багатьох галузей приватного життя людини, у тому числі й аліментних правовідносин. Удосконалення інституту аліментних зобов'язань дозволило сторонам аліментних правовідносин укладати договори про сплату аліментів без участі судових органів.

Як зазначає В. Антошкіна, аліментний договір – це сімейно-правовий договір, за яким одна сторона зобов'язується надавати утримання іншій у розмірі, способом і в строки, що встановлені на ньому [2, с. 80]. Таким чином, основною його ознакою є те, що це різновид сімейно-правового договору, що регулює зобов'язання з надання утримання.

На переконання З. Ромовської, аліментний договір – це спосіб досягнення більш вигідних умов для одержува-

ча утримання, ніж ті, що передбачені законом, водночас розглядає його з позицій забезпечення права однієї сторони отримувати утримання від іншої сторони в формі, строки та розмірі, що встановлені законом. Автор зазначає, що договірні відносини по сплаті аліментів є вигідними лише для однієї сторони правовідносин [3]. Проте аналіз відповідальності сторін у разі його виконання, дозволяє констатувати, що на платника не покладаються такі санкції як за рішенням суду, тому такий договір є більш вигідним для обох сторін.

Інший науковець В. Кройтор вважає, що включення до Сімейного кодексу України норм, які регулюють аліментні правовідносини на договірній основі, сприяє подальшому удосконаленню інституту аліментних зобов'язань на диспозитивних засадах [4, с. 87].

Більш розгорнуте визначення аліментних правовідносин дає С. Лепех, в якому чітко вказує на можливість договірної врегулювання аліментних відносин. «Аліментні правовідносини – це аліментне зобов'язання, в яких одна сторона зобов'язана на підставах, визначених законом або договором, надавати утримання наявному або колишньому члену сім'ї чи родичу, а останній має право вимагати надання такого утримання» [5, с. 173].

Іншої думки дотримується Л. Афанасьєва, яка вважає, що аліментні правовідносини виникають, змінюються, припиняються на підставі спеціальних юридичних фактів, які чітко вказані в

законі, а не за договором чи одностороннім волевиявленням суб'єктів сімейних правовідносин. У зв'язку з цим, вона стверджує, що такі відносини мають «імперативно-диспозитивний характер». Автор доводить, що на відміну від цивільно-правових угод, договірний порядок виконання аліментних зобов'язань передбачає спосіб виконання вже існуючого, закріпленого у законодавстві обов'язку щодо утримання і тому не може бути підставою виникнення нових зобов'язань [6, с. 22–23].

Отже, аліментний договір є формою добровільного волевиявлення алімента-зобов'язаної особи щодо виконання власного обов'язку утримувати іншу особу (в даному випадку дитину) на договірних засадах.

Література

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> дата звернення: 29.03.2020).
2. Антошкіна В. Договірне регулювання відносин з надання утримання між подружжям (колишнім подружжям). Право України. 2004. № 11. С. 79–82.
3. Романовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. Київ, 2009. 243 с.
4. Кройтор В. А. Особливості порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей. Університетські наукові записки. 2013. № 1. С. 86–93.
5. Лепех С. М. Сімейне право України : навч. посібник Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 318 с.
6. Афанасьєва Л. В. Аліментні правовідносини в Україні : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2006. 224 с.

PREVENTIVE MOBING METHODS

Viktoriiia Burova

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Anastasiia Kuzmenko

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Ukraine's European integration requires proper protection of human rights, including protection against various encroachments. Today, the problem of violence is a common phenomenon that is reflected in different circles of society: in the family, among children, as well as in work teams.

It should be noted that there is a procedure for preventing and combating domestic violence and bullying: there is a regulatory framework, a list of preventive measures, measures of responsibility, and although not quite a long period of their existence has passed, but some jurisprudence on such cases is already under review.

What about mobbing. This phenomenon is not new, quite common in modern realities, but unregulated and uncontrolled by the state. There are certain developments and techniques that make this phenomenon impossible, but the heads of institutions and enterprises implement them not effectively, since there is no single mechanism of regulation and there is no legal liability and a system of penalties. Considering that no one has the right to ill-treatment, especially to the employee by the team, it is necessary to investigate the causes of such phenomenon in order to prevent and counteract its occurrence.

Mobbing can be seen as a manifestation of discrimination or as a manifestation of psychological abuse in employment. It is the object of science of many foreign and domestic scientists: N. Dev-enport, E. Dogayev, L. Garashchenko, N. Kiselev, O. Kravchenko, K. Lawrence, V. Oskin, I. Prokopets, A. Skovitin, D. Sorokin and other scientists.

First of all, it is necessary to determine the status and legal regulation in order to determine the methodology for combating mobbing and its manifestations. Above all, the methods of preventing mobbing should be based on the law. As already mentioned, mobbing remains not regulated at the legislative level of Ukraine, which cannot be said about the European space. The concept of mobbing is found in the labor laws of many countries, including Poland, France, Sweden. Among the most outstanding acts are the European Union Directive No.2000 / 78 / EC of 27.10.2000. This document defines the need to promote equality in the workplace, and it defines which degrades human dignity or creates abusive conditions and equates to discrimination against labor rights. In addition, Article 26 of the European Social Charter states that States undertake to prevent systematic disorderly or manifestly negative and abusive acts against individual workers in the

workplace or in connection with the performance of their work and to take all appropriate measures to protect them. Employees from such behavior of employers [1].

Ukraine is taking steps to prevent all forms of violence other than mobile, as there are certain problems with realizing this intention. Among them is the lack of a clear law.

In 2018, a bill “On Amendments to Certain Laws of Ukraine (on the Prevention of Mobbing)” was submitted, it aims to bring the norms of Ukrainian legislation into conformity with the European legislation and to provide protection against discrimination and psychological pressure in the labor collective, as well as to ensure administrative liability in kind of fine for any form of manifestation. Although the bill was withdrawn, the issue of discrimination against the employee by the workforce has been the subject of much research.

In addition to the lack of legislative support, it is necessary to analyze the link between the factors that shape it and the way it is settled, as mobbing is a conflict of some sort that can be resolved peacefully.

Preventive methods of mobbing, apart from state control and identification of certain factors regarding its emergence by management, can be popular for today

corporate trainings aimed at reconciling the internal climate of the team, working with aggressors with psychologists, organizing the working day in such a way that the situation around the workforce was comfortable and neutral, without provoking conflicts.

Mobbing lowers the coefficient of labor productivity, compels the dismissal of qualified professionals, impairs the quality of communication within the team, and undermines the authority of managers, which negatively affects both employees and the labor process as a whole. Preventing and ending discrimination in the workforce is the key to its integrity, interest in the process of development and motivation of the assigned tasks, strong team spirit, therefore, in my opinion, the problem of research into mobbing prevention remains relevant today.

References:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії мобінгу» 01.03.2019 № 10118 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7005&skl=9
2. Сорока О. В. Сутність, наслідки та профілактика мобінгу у трудових колективах. Сборник научных трудов SWorld. Материалы междуна-родной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований – 2013». Одесса, 2013. Вып. 1. Т. 32. С. 32-38.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

Бальцій Ю.Ю.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Петрів І.М.

Управління аграрної політики
Одеської обласної державної адміністрації

Аналізуючи систему функцій органів конституційної юстиції України, Польщі, Угорщини, Молдови, Білорусі та інших європейських держав варто звернути увагу на те, що вона є багаторівневою. Саме тому, серед науковців існує підхід, згідно з яким, пропонується виділяти основні та додаткові (неосновні) функції органів конституційної юстиції. Так, основні функції органів конституційної юстиції держав виділяються із аналізу повноважень органів конституційної юстиції, які закріплені в Конституціях держав та в законах, що визначають та регулюють діяльність конституційної юстиції. Однією з основних функцій Конституційного Суду України є захист прав людини і громадянина.

Ключові слова: права людини, конституційна юстиція, Конституційний Суд України, функції Конституційного Суду України, конституційна скарга.

Keywords: human rights, constitutional justice, the Constitutional Court of Ukraine, functions of the Constitutional Court of Ukraine, constitutional complaint.

В сучасних умовах розвитку держави і суспільства, до однієї з основних функцій органів конституційної юстиції варто віднести функцію захисту прав і свобод людини і громадянина.

Фундаментальні гарантії захисту прав і свобод людини в Україні закладені передусім у Конституції України. Саме факт закріплення в Основному Законі України окремих прав і свобод і врегулювання загальних засад взаємодії людини і держави є базисом для функціонування системи національ-

них органів, діяльність яких спрямована на захист порушених прав. Крім того, Конституція України в ст. 55 гарантує кожному право, після використання всіх національних засобів правового захисту, звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Таким чином, механізм захисту прав і свобод людини в Україні будується за дворівневим

принципом: національна система і міжнародна.

Слід відзначити, що органи конституційної юрисдикції захищають права і свободи людини шляхом перевірки законів, інших нормативно-правових актів з точки зору їх відповідності конституції, а також здійснюючи офіційне тлумачення Конституції і законів. Таким чином, функція захисту прав і свобод людини реалізується Конституційним Судом України через призму його повноважень, визначених у законодавстві.

Однією з форм захисту прав і свобод людини Конституційним Судом України є повноваження з розгляду конституційних звернень про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України. Аналіз Закону України «Про Конституційний Суд України», показує, що законодавець надає можливість фізичним та юридичним особам звертатися до Конституційного Суду України.

Варто відзначити думку А. Головіна, який вважає, що «Конституційний Суд України, даючи офіційне тлумачення правових норм, забезпечує захист прав громадян у питаннях, що були предметом розгляду органів судової або виконавчої влади. Своє право на судовий захист у єдиному органі конституційної юрисдикції в Україні громадяни, особи без громадянства, іноземці, фізичні особи можуть реалізувати або через звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи інших суб'єктів конституційного подання, або порушив-

ши клопотання про офіційне тлумачення положень Конституції та законів України» [3].

Слід погодитися з думкою В. Шаповала, який вважає, що потенціал конституційної юстиції щодо захисту прав і свобод людини використовується в нашій країні недостатньо. Крім того, він справедливо зазначає, що «...є таке повноваження Конституційного Суду, як тлумачення законів, тлумачення Конституції, в тому числі і за зверненнями громадян. Але це паліатив, заміник конституційної скарги» [4, с. 53].

Таким чином, у законодавстві України не передбачено право громадян звертатися до Конституційного Суду України з приводу конституційності законів та, відповідно, немає можливості захистити свої права, якщо вони вважають, що ці права обмежені, звужені за змістом та обсягом щодо існуючих і гарантованих Конституцією України за допомогою конституційної юстиції.

Йдеться про прямиий доступ громадян до конституційного правосуддя, про можливість звертатися до Конституційного Суду зі скаргою щодо порушення діючими законами прав, закріплених у Конституції. Необхідно відзначити, що роль суб'єктів (Президент України, Уповноважений з прав людини, народні депутати), уповноважених на звернення до Конституційного Суду з конституційним поданням про визнання того чи іншого нормативного акта неконституційним у зв'язку з порушенням ним прав і свобод людини, неоднакова. Так, практика діяльності

органів конституційного правосуддя країн Європи показує, що ні посадові особи вищих органів державної влади, ні суди загальної юрисдикції не використовують можливості конституційного правосуддя щодо захисту прав і свобод людини так активно, як це роблять фізичні особи. Як стверджує німецький фахівець у галузі конституційного права П. Геберле, – «саме громадян слід вважати головними гарантами конституційних цінностей» [6, с. 59].

У зв'язку з викладеним, як приклад розширення можливостей осіб звертатися до органів конституційної юстиції для захисту своїх прав, необхідно звернутися до дослідження такого загальновідомого світової демократії інституту, як конституційна скарга. На підставі аналізу функціонування цього інституту можна буде зробити висновки щодо подальших перспектив удосконалення ролі конституційної юстиції в механізмі захисту прав людини і можливості запровадження інституту конституційної скарги в Україні.[9]

У сучасних державах сформовані і функціонують різні процедури захисту прав людини органами конституційної юстиції, ініціаторами яких є самі індивіди. Деякі процедури передбачають захист конституційної юстицією всього спектру прав, передбачених конституцією, деякі – лише окремих, конкретно визначених.[10]

Спираючись на дослідження вчених (С. Владиченко, М. Гульгая, А. Гусева, А. Сироткіної, В. Шаповала, І. Гришової та ін.), присвячених пробле-

мі захисту прав людини за допомогою конституційної юстиції, можна узагальнити, що найбільш універсальним за своїми можливостями є інститут індивідуальної конституційної скарги. Саме на необхідність його впровадження в механізм захисту прав і свобод людини в Україні вказує більшість авторів. [7,8]

Список літератури

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – С. 141.
2. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №49. – С. 272.
3. Головін А. Захист основоположних прав людини і громадянина під час надання Конституційним Судом України офіційного тлумачення положень [Електронний ресурс] / Головін А. // Віче. – 2011. – №17. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.viche.info/journal/2697/>.
4. Шаповал В.М. Проблеми розвитку конституційної юрисдикції в Україні // В.М. Шаповал / Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 2. – С. 45.
5. Ківалов С. В. Захист Конституційним Судом України прав та свобод людини і громадянина: можливості та проблеми / С. В. Ківалов // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип.61 – Одеса: Юридична література, 2011. – Ст.7-15.
6. Геберле П. Загальні проблеми конституційного права та Конституційного Суду на матеріалі «німецької моделі» із погляду на Україну / П. Геберле // Вісник Конституційного Суду України. – 2001. – №6. – Ст.59.
7. Inna Gryshova, Tetiana Tielkiniena and Aida Guliyeva (2018)Lobbying for Public

- Interests as a Democratic Social Leadership Factor for Reforming Legislation In: Strielkowski W., Sustainable Leadership for Entrepreneurs and Academics. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham 481-489
8. Baimuratov M., Gryshova I., Akhmetova I. (2018) Leadership of Territorial Communities: Local and Global Factors. In: Strielkowski W., Chigisheva O. (eds) Leadership for the Future Sustainable Development of Business and Education. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham 179-188
  9. Гришова І.Ю. Дієвість механізмів державного управління у сфері протидії тіньовій економіці в Україні// І.Ю. Гришова, О.П. Дяченко////Право та державне управління: збірник наукових праць / [за ред. А. О. Монаєнка]. – Запоріжжя: КПУ, 2016. – № 3(24). – С.183-190.
  10. Гришова І.Ю. Стратегія державної політики у сфері детенізації економіки України / І.Ю. Гришова, О.П. Дяченко// Право та державне управління: збірник наукових праць / [за ред. А. О. Монаєнка]. – Запоріжжя: КПУ, 2016. – № 4(25). – С.207-213

КІЛТ СӨЗДЕР: МЕМЛЕКЕТ, ӘЛЕУМЕТТІК БАСҚАРУ, ЭКОНОМИКА, ФУНКЦИЯ, ҚОҒАМ

Бейсенбаева А.К., А.Мырзахметов

атындағы Көкшетау университетінің 2 курс магистранты Қазақстан Республикасының ішкі функцияларының қызметі

Keywords: state, social management, economy, functions, society

Қазақстан Республикасының орындайтын функциясы, яғни рөлі ретінде оның қызметінің негізгі бағыттары мен міндеттері, мемлекеттің өз қызметі ретінде түсіндіріледі. Қазақстан Республикасының функциясы – қоғамды әлеуметтік басқарудағы мемлекеттің атқаратын жұмыстарының негізгі бағыттары мен әдістері. Мемлекетіміздің функцияны ішкі және сыртқы деп күрделі екі топқа бөлініп зерттеледі. Тұрақты және уақытша функциялар адамдардың құқығын қорғау, отан қорғау, заңдылықты қорғау – деген функциялар болады. Бұлардың мазмұны көбінесе жоғарыда көрсетілген функцияларға ұқсас болып, солар арқылы орындалып жатады. [1, 32б]

Экономикалық функцияда мемлекет өзінің қалыпты жұмыс істеуі мен дамуын қамтамасыз етеді. Мемлекеттің экономика саласындағы қызметі экономикалық дамудың бағыттарын ұсынады, меншік нысандарын қорғауға, экономикалық қызметтің бостандығын қамтамасыз етуге, сыртқы экономикалық байланыстардың ұйымдастырылуын бекітуге бағытталған.

Қазіргі кездегі Қазақстан Республикасының функцияларын дамыту тенденцияларының мынадай жолдары іске асуы мүмкін:

1. функциялардың мазмұны мен шеңберін кеңейту, бұлардың көбісінің мемлекеттік ішкі мәніне ұласуы;
2. бұрынғы кеңестік мемлекеттілік сатысына қарағанда барлық функциялардың мазмұнының іс жүзінде түпкілікті өзгеруі;
3. мемлекеттің функцияларында жалпы әлеуметтік, жалпы демократиялық, гуманистік (адамгершілік) мәні бар бағыттардың көбеюі;
4. мемлекет өзінің «қоғам мен тұлға құлы» делінетін жаңа рөлін меңгеруі;
5. мемлекет функцияларының мақсатты бағыттарының өзара байланыстылығы, үйлесімділігі және бірыңғайлығы;
6. жалпы дүниежүзілік жүйенің елдің ішіндегі және дүниежүзілік аренадағы мемлекеттік қызметке тигізетін ықпалы;
7. қоғам ісін басқаруда мемлекеттің функционалдық рөлінің артуы;

Азаматтың мүддесі үшін екі жақты немесе көпжақты болып, өзара келісе отырып, қайткен күнде де ядролық апаттан тірі жанды құтқару мақсатында елдің қауіпсіздігіне қажетті деңгейде армияны сақтау мен әскери қорғану

күштерін нығайту.

Ішкі және сыртқы функциялар бір – бірімен өзара тығыз байланысты, өйткені сыртқы саясат белгілі бір мемлекеттің өмір сүруінің ішкі жағдайларына тікелей байланысты. [2, 146]

Ішкі функцияларға еліміздің материалдық – техникалық базасын құрып, дамытуға бағытталған мынадай қызмет салалары кіреді:

Экономикалық функция – барлық мемлекеттерге тән функция. Мемлекеттің экономикалық функциясы негізінде қоғамда өндірісті және өндірістік қатынастың субъектілеріне нарықтық экономиканы дамытуға жан-жақты жағдайлар туғызу болып табылады.

Экономикалық функция – мемлекеттің экономикалық дамуының негізгі стратегиялық бағыттарын анықтау, олардың орындалу жолдары мен тәсілдерін көрсету. Экономиканың дамуын реттеудің төрт тәсілі бар:

Бірінші – салық саясаты арқылы мемлекет бюджетінің дамуын реттеп-басқару;

Екінші – экономиканың тиісті, қажетті саласына жеңілдік беріп дамыту;

Үшінші – ғылым мен техниканы дамытып, экономиканы көтеру (бұл екі жақты процесс).

Төртінші – мемлекеттік өндірісті дамыту.

Тәуелсіз Қазақстан Республикасы нарықтық қатынастардың қалыптасып, өсіп дамуына көптеген шаралар қолданып, реформалардың іс жүзінде

асуына жол ашты. Атап айтқанда мемлекет жекешелендіру процесін аяқтады, орта тапты қалыптастыруда шағын және орта бизнестің дамуына жағдайлар жасауда. Шетелдердің инвестициялары Қазақстан экономикасының негізгі салаларын көтеруге және дамытуға мол үлес қосуда. Қазақстан Республикасының Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан 2050. Барлық қазақстандықтардың өсіп – өркендеуі, қауіпсіздігі және әл – ауқатының артуы» деп аталатын тұжырымдары бойынша Жолдауында: «Әділ әкімшілік бұлжытпай орындайтын, анық тиімді және қатаң ұстанатын заңдары бар ашық және бәтуәгерлік инвестициялық саясат шетел инвестицияларын тартудың барынша қуатты ынталандыру тетігі болып табылады. Мұндай саясатты талдап жасау біздің негізгі міндеттеріміздің бірі болуға тиіс, өйткені Қазақстанның шетел капиталынсыз, технологиясынсыз және тәжірибесінсіз жедел экономикалық өрлеу мен жаңартуға қалай қол жеткізетінін көз алдымызға келтіру қиын». [3, 96]

Біз қатаң бәсекеге әзір тұрып, оны өз мүддемізге пайдалана білуіміз керек. Қазақстан көп тарапты халықаралық экономикалық жобаларға белсене қатыса алады, қатысуға тиісті де, өйткені олар біздің жаһандық экономикаға кірігуімізге жәрдемдеседі, әрі сол арқылы біздің қолайлы экономикалық – географиялық жағдайымызға және қолымыздағы ресурстарымызға сүйенеді.

Мемлекет өз тарапынан іскерлік

бастамашылықтың жолындағы заңнамалық, әкімшілік және бюрократиялық кедергілерді ысырып тастауға, жеке меншік капиталдың келешегі үлкен кемел бастамаларында тікелей қолдау көрсетуге міндетті.

Орталықтағы және жергілікті жерлердегі үкімет экономикаға араласудың барлық түрімен, дән себу, егін жинау және басқалармен айналысуды тоқтатуға тиіс. Мемлекет жекеше сектор басты рөл атқаратын нарықтың заңды шеңберлерін құра отырып, экономикада маңызды, бірақ шектеулі рөл атқаруға тиіс. Яғни меншік құқықтарын ресімдеуге, бәсекелес рынок пен монополияға қарсы күресті реттеудің сенімді құралдарын құруға, фискальды және монетарлық саясатты қолдауға, әлеуметтік қорғау жүйесін дамытуға, қажетті инфрақұрылымды, білім беруді, денсаулық сақтауды дамытуды қамтамасыз етуге және мықты экономикалық саясат жүргізуге бағытталған құқықтық және нормативтік база жасауды аяқтау көзделіп отыр.

Бірақ, нарық дамымаған, нарықтық кеңістік әкімшілік жүйенің қалдықтарына толған жерлерде мемлекет нарықты дамыту мен ол кеңістікті тазарту үшін араласуға тиіс. Экономиканың өзі тұрақсыз дамудың аралық кезеңінде тұрғанда, мемлекеттің реттеуші рөлі мен араласуға бара – бар болуға тиіс.

Жаңа әлемдік экономикалық үлгілерге сай болу үшін біз мемлекеттік басқарудың тиімділігі мен сапасын едәуір көтеруге, жекеше сектор мен

ұлттық капиталға жәрдемдесуге, оларды ынталандыруға және олардың белсенділігін арттыруға тиіспіз.

Экономикалық өсу мақсатында өзіміздің осы бағыттағы ұзақ мерзімді басымдықтарымызды іске асыру мақсатында келесі үш жылдың ішінде:

1. қатаң монетарлық саясат бұлжытпай жүргізіледі;
2. жекешелендірі аяқталатын болады;
3. заң шығару жетілдіріп, жақсартыла түседі, мұның өзі еліміздегі инвестициялық ахуалды барлық жерде бірдей жақсарту түседі;
4. шетел инвестицияларын тарту бұрынғыдан да белсенді жүргізілетін болады, олардың көлемі мен нәтижелері жайында халыққа егжей – тегжейлі ақпарат беріліп тұруға тиіс.

Қазақстан Республикасының қоғам өміріндегі экономика саласындағы мемлекеттік реттелуі өндірісті, ауыл шаруашылығын, көлікті, коммуникацияны, сауданы, қаржыны басқарумен байланысты. Өнеркәсіпті басқару актілері ҚР Президенттің жарлықтарымен бекітіледі. Қазақстан Республикасының энергетика және минералды ресурстар министрлігі жағар- жанармай энергетика комплексін басқаруды жүзеге асырады. Өнеркәсіп саласында мемлекеттік бақылау және қадағалау органдары әрекет етеді.

Қазақстан Республикасы экономиканы дамытуда сонымен қатар аграрлық саланы өркендетуде өз үлесін қосуда.

Мемлекет тарапынан ауылға кредит беру, шаруа қожалықтарының өнімдерін сатып алу, техникамен көмектесу және жеке меншіктегі малдарға салық салмау сияқты шараларды іс жүзіне асыруда. Экономикалық функцияларын іс жүзіне асыруда Қазақстан Республикасы дүниежүзі өркениеті мемлекеттерінің экономикалық жетістіктерін пайдалануда. Белгілі философ С.Б. Бөлекбаевтың тұжырымдары бойынша мемлекеттің экономикалық функцияларына мыналар жатады:

1. «Нарықтық жүйенің жұмыс істеуін құқықтық және саяси жағынан қамтамасыз ету.

2. Бәсекелестік және еркін бағаның қалыптасуын қорғау.

3. Макроэкономикалық тұрақтылық саясатын жүргізу. Ол негізінде ақша қаржы саласында іс жүзінде асырылады, мемлекет инфляциямен күреседі, өндірістік айналыммен жұмыссыздыққа әсер етуге әрекеттер жасайды».

Бүгінде республикада бірлескен кәсіпорындар саны көбеюде, дүниежүзіндегі аса ірі компаниялардың өкілдіктері ашылуда, бірлескен шикізатпен материалдарды өңдеу жобалары, жаңа технологиялар енгізілуде.

Еліміздің бай табиғи ресурстары, елдегі әлеуметтік және саяси тұрақтылық Қазақстанды шетелдік капитал үшін тартымды аймақтардың біріне айналдырды. Бүгінде республика дүниежүзіндегі 145 мемлекетпен сыртқы сауда операцияларын жүргізуде. Экспорт әлемінің 122 еліне жүзеге асырылуда, импорт тауарлары 115 елден жеткізілуде.

Қазақстан өнімін негізгі тұтынушылар: Ресей, Қытай, Швейцария, Германия, Өзбекстан, Түркіменстан, Өзбекстан, Италия, Украина, Ұлыбритания және т.б. елдер. Импортталған тауарлардың басым көпшілік бөлігі: Ресей, Өзбекстан, Түркіменстан, Германия, Ұлыбритания, Түркия, Беларусь, Украина, Америка Құрама Штаттарынан, Қытайдан жеткізіледі. Экспорттың негізгі түрлері: минералды және мұнай өнімдері, кара және түсті металдар, азық – түлік тауарлары және т.б. Импорттың тауар құрылымы: машиналар, құрал – жабдық, химия өнімі, азық – түлік тауарлары, минерлар өнімдер т.б. [4, 286]

Экономикалық функцияның негізгі мақсаты бұл елдің экономикалық дамуының жоспарын жасау, мемлекеттік бюджетті қалыптастыру мен орындалуын бақылау, салық жүйелерін тағайындау, баға саясатын нақтылау, монополизмді жою, жосықсыз бәсекеге тыйым салу, тұтынушылардың құқығын қорғау және болып табылады. Қазақстанның экономикасы күннен күнге қарыштап дамып, келеді.

Пайданылған әдебиеттер

1. Сұлтанәлі Г. «Әлемдік саясат аясындағы ұлттық мүдделер». Саясат, 2014, № 4
2. Мұхамеджанов М. «Мәдениет саласын аймақтық басқарудың кейбір мәселелері». Саясат, 2016, № 5
3. Өтебаев Н. «Орталық Азиядағы геосаяси үрдістері». Ақиқат, 2013, № 9
4. Абдулпаттаев С. «Интеграциялық саясат». Ақиқат, 2018, № 6

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Гришук Аліна Борисівна

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,

кандидат юридичних наук

Львівський державний університет внутрішніх справ

Проць Іванна Миколаївна

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,

кандидат юридичних наук

Львівський державний університет внутрішніх справ

Ключові слова: державна служба, державні службовці, професія, підвищення кваліфікації, професіоналізм.

Key words: civil service, civil servants, profession, advanced training, professionalism.

У процесі розвитку України як незалежної держави в сучасних умовах демократії та європейської інтеграції важливим питанням є формування стабільного і професійного корпусу державних службовців, здатних результативно та якісно виконувати завдання і функції держави. Державна служба як інститут державного управління на сучасному етапі розвитку держави необхідна для забезпечення надання управлінських послуг населенню, які відповідають стандартам європейського рівня. Отже, професійний розвиток державних службовців є одним із пріоритетних напрямів у системі державного управління та кадрової політики держави.

У Великому тлумачному словнику української мови термін «професія» визначається, як рід занять, трудової діяльності. «Професія», також «вимагає певних знань та навичок», спеціальної, підготовки, а професіоналізація – це здат-

ність володіти будь-якою професією «як своїм постійним заняттям» [1, с. 1177].

Поняття «професіоналізм державних службовців» є якісно-ціннісним комплексом поєднання глибоких різносторонніх знань, умінь, професійних управлінських навичок, практичного досвіду, загальнолюдської культури, що відображає ступінь самоорганізації особи, рівень її професійної діяльності, забезпечує ефективність державної служби та сприяє зростанню її авторитету [2].

Як зазначає В. Васильєв, професіоналізм – це передусім здатність державного службовця, колективу державних службовців визначати з урахуванням умов і реальних можливостей найбільш ефективні шляхи та способи реалізації поставлених перед ними завдань у межах нормативно визначених повноважень [3, с. 68].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про державну службу» державна

служба – це « публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням; 6) управління персоналом державних органів; 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством [4].

Як ми бачимо зазначена стаття Закону містить термін «професійна», а отже це діяльність, що спрямована на професійний розвиток державного службовця і є тісно пов'язана з просуваннями по службі, оскільки є підставою для оцінки якості роботи, рівнем грошового забезпечення, присвоєнням рангів, застосуванням заходів заохочення тощо.

Слід зазначити, що правовими заходами професійної підготовки, пере-

підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців є:

1. Основу нормативно-законодавчої бази становить Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889, а саме стаття 48: «Державним службовцям створюються умови для підвищення рівня професійної компетентності шляхом професійного навчання, яке проводиться постійно. Професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема у сфері публічного управління та адміністрування, у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном» [4].

2. Указом Президента України яким була затверджена «Програма кадрового забезпечення державної служби» від 10.11.1995 р. № 1035. Цим нормативним документом визначено, що «... організаційно-методичне керівництво контролем за якістю здобутих державними службовцями під час навчання знань покладається на Головне управління державної служби України (Головдержслужбу) та Національну академію державного управління при Президенті України, а відповідальність за організацію навчального процесу – на керівників навчальних закладів системи підготовки державних службовців» [5].

3. Вперше Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ і організацій» від 08.02.1997 року № 167. зроблено спробу органічно вбудувати професійне навчання, підвищення кваліфікації держслужбовця в його професійну діяльність, та службову кар'єру. Цим нормативним документом зазначається, що підготовка державних службовців – це здобуття освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, магістра за спеціальностями, спрямованими для професійної діяльності на державній службі, а також навчання в аспірантурі, докторантурі, Національній академії, інших навчальних закладів або наукових установ за спеціальностями, спрямованими для професійної діяльності на державній службі. [6].

4. Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про фінансове забезпечення підготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування та органів військового управління Збройних Сил» від 14.07.1999 року №1262., зазначається, що «...державним замовником на підготовку працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що належать до першої – четвертої категорії посад державних службовців, є Національна академія державного управління при Президенті України, а на підвищення кваліфі-

кації працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що належать до першої – четвертої категорії посад державних службовців, – Головердержслужба» [7].

5. В Указі Президента України було затверджено «Стратегію реформування системи державної служби в Україні» від 14 квітня 2000 року №599., зазначається, що «...окремим перспективним напрямом роботи державної служби мала стати підготовка нового покоління державних службовців. Відповідно до цього спрямовувалось поширення управлінської підготовки в закладах середньої, вищої та післядипломної освіти, здійснення комплексу заходів із пошуку талановитої молоді для подальшого професійного навчання за спеціальністю «Державна служба»» [8] тощо.

На думку Оболенського О.Ю., система навчання державних службовців вирішує такі загальні цілі:

1) підготовка державного службовця – навчання з метою отримання особою певного нового для неї освітньо-кваліфікаційного рівня (спеціаліст, магістр) за спеціальністю спрямованою на професійну діяльність в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. При цьому під підготовкою державного службовця необхідно розуміти і навчання особи, яка вже перебуває на державній службі, і особи, яка цілеспрямовано готується до державної служби;

2) перепідготовка державного службовця – це навчання з метою отримання певного освітньо-кваліфі-

каційного рівня за іншою спеціальністю (спеціалізацією) спрямованою на професійну діяльність в органах державної влади чи місцевого самоврядування;

3) підвищення кваліфікації державного службовця – це навчання, що спрямоване на підвищення (а краще на вивчення, тобто на досягнення певного визначеного рівня) рівня загальної управлінської культури та, що спеціалізується в межах певної категорії посад і спеціалізації на окремих функціях, завданнях, повноваженнях, що визначаються актуальними потребами сьогодення (для конкретної особи, конкретного органу державної влади чи місцевого самоврядування тощо.) [9].

Враховуючи вище викладене можемо констатувати, що професіоналізація державних службовців полягає у безперервному постійному, динамічному процесі освітянської діяльності, спрямований та вдосконалення фахових і професійних здібностей державних службовців. Підвищуючи свій професійний рівень, здобуваючи нові знання державні службовці стають більш конкурентоспроможними на ринку праці та отримують можливість професійного зростання як усередині організації, так і за її межами.

Слід зауважити, що підвищення кваліфікації та професійна підготовка є фактично обов'язковою умовою для проходження державної служби. Постійне підвищення свого професійного рівня є запорукою просування по службі, підвищення свого професійного рівня та покращення якості виконання

ним обов'язків, які передбачені посадовою інструкцією. Самоосвіта, як один із видів підвищення кваліфікації є процесом довготривалим, оскільки службовець здобуває знання з різних джерел, та використовує отримані знання у професійній діяльності. Наприклад до таких джерел можна віднести: телебачення, журнали, газети, різноманітні тренінги, семінари, конференції, круглі столи тощо. Не залежно від посади, яку займає державний службовець, він зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень на протязі усієї своєї службової діяльності.

Список літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с
2. Кікіньова К.О. Професіоналізація як процес підвищення ефективності державної служби в контексті європейських стандартів. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-2/doc/3/09.pdf>
3. Васильєв В. Функціонально-аналітичне обґрунтування базової професійної підготовки потенційного кадрового резерву державних службовців. В. Васильєв. Вісн. держ. служби України. 1999. С.67-72.
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
5. Про затвердження Програми кадрового забезпечення державної служби та Програми роботи з керівниками державних підприємств, установ і організацій: указ Президента України від 10.11.1995 р. № 1035/95 URL:http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=83457&cat_id=3947
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та

- підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ і організацій» від 08.02.1997 року № 167. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/167-97-%D0%BF>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про фінансове забезпечення підготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування та органів військового управління Збройних Сил» від 14 липня 1999 року №1262. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1262-99-%D0%BF>
8. Указ Президента України було затверджено «Стратегію реформування системи державної служби в Україні» від 14.04.2000 року №599. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/599/2000>
9. Оболенський О.Ю. Державна служба: Підручник. О.Ю. Оболенський К.: КНЕУ, 2006. 472 с.

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Проць Іванна Миколаївна

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук
Львівський державний університет внутрішніх справ

Грищук Аліна Борисівна

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук
Львівський державний університет внутрішніх справ

Ключові слова: державна служба, державні службовці, реформи, управління, професіоналізм.

Key words: civil service, civil servants, reforms, management, professionalism.

Реформування державної служби в Україні є невід'ємною частиною демократизації суспільного життя та побудови правової держави. В даному контексті адміністративної реформи, сьогодні в Україні будується нова модель державного управління. Одним з основних питань реформування та державотворення соціально-правових інститутів є проблема професіоналізму і компетентності державних службовців та переформатуванні окремих інститутів державного управління. В даному випадку мова йде про підвищення кваліфікації, професіоналізації вже працюючих фахівців та керівників, про підготовку нових, висококваліфікованих спеціалістів, а також формування дієвого резерву кадрів нового прийому.

В. Я. Малиновський, який зазначає, що: «...організація та функціонування системи підвищення кваліфікації державних службовців базується на таких принципах, які відображають її сутність та призначення, а саме: систем-

ності; функціональності; єдності; диференційованості; обов'язковості та безперервності навчання; випереджувального характеру навчання; встановлення взаємних прав, обов'язків та відповідальності; встановлення правових наслідків; забезпечення високої якості та ефективності навчання; державного управління та координації діяльності усіх елементів системи підвищення кваліфікації державних службовців; урахування вітчизняного та зарубіжного досвіду підвищення кваліфікації державних службовців» [1, с. 146].

Слушною є думка *Т. Є. Кагановської про те, що* «... професійний розвиток держслужбовців є одним із важливих (пріоритетних) напрямів у системі держуправління і кадрової політики. В умовах проведення адміністративної реформи і кардинального реформування системи держуправління в Україні вимога професійного розвитку і додаткової профосвіти держслужбовців стає особливо актуальною. На сьогодні про-

блема недостатності професіоналізму і компетентності службовців системи державного управління є офіційно визнаною, значна частина наших чиновників ще не має ні досвіду служби, ні необхідних знань і умінь.

Останнім часом все частіше на державну службу приходять особи, що не пройшли правової, соціально-економічної управлінської підготовки, необхідної для службової діяльності, що подеколи призводить до зниження ефективності державної служби та державного управління, зокрема. У більшості випадків у держуправлінні працюють фахівці, які не володіють системою наукових знань у галузі державного і муніципального управління, правознавства, політології, соціології, маркетингу і менеджменту, психології та інформатики, необхідними навичками для розв'язання складних соціально-політичних і соціально-економічних завдань. Але запорука успіху всіх реформ полягає в тому, щоб у системі державного управління працювали компетентні висококваліфіковані кадри, здатні до творчого вирішення завдань, що стоять перед ними.

Це обумовлює необхідність створення єдиної системи безперервної професійної освіти кадрів для органів державного і місцевого самоврядування. Ефективною така система може бути лише у тому випадку, якщо в основі її формування і функціонування лежить науково обумовлена і логічно струнка комплексна програма, а також якщо створено належне правове підґрунтя для її реалізації.» [2, с. 2].

Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р., а саме стаття 48 визначає, що: «...державним службовцям створюються умови для підвищення рівня професійної компетентності шляхом професійного навчання, яке проводиться постійно. Професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема у сфері публічного управління та адміністрування, у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном» [3].

Так, О. Оболенський, В. Сороко визначають професіоналізацію державної служби як «... сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених соціальних інститутів, які забезпечують формування, виявлення та розвиток особистості, надання їй допомоги у професійному самовизначенні та професійній самоідентифікації, у застосуванні та формуванні професійного досвіду». Під професійним самовизначенням, на їх думку, слід вважати «... вибір особою сфери діяльності, професії; під професійною самоідентифікацією – самооцінка відповідності своїх здібностей, потенційних можливостей, рис характеру вимогам певної сфери діяльності, професії, посади». Метою професіоналізації державної служби,

вважають О. Оболенський та В. Сороко, вважають, що «... підвищення якості надання управлінських послуг, упровадження серед державних службовців основних принципів управління, кодексу етики та професіоналізму. Результат професіоналізації буде найбільш ефективним, якщо вона охоплює вищі позиції, тобто керівництво органу влади, і далі впроваджується вниз ієрархічними сходами» [4, с. 22].

Алгоритм професіоналізації державних службовців шляхом підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації є однією із детермінант формування державного службовця нової генерації та формування державного управління європейського зразку. Зміна вектору професіоналізації державного службовця сприятиме актуалізації мотиваційного механізму, який спонукатиме прагнення державного службовця до постійного оновлення як теоретичних знань так і практичних навиків. Слід розробити та реалізувати низку загальнодержавних заходів, спрямованих на те, щоб питання професіоналізації працівників органів державної влади та місцевого самоврядування «... стало складовою їх професійної діяльності, не особистою іні-

ціативою, а обов'язковою вимогою, частиною державної управлінської діяльності і здійснювалося за рахунок держбюджету» [2, с. 4].

Можна з впевненістю стверджувати про те, що нині в Україні триває процес удосконалення професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, спрямований на підготовку державних службовців європейського зразку. Позаяк, саме від професійних якостей державних службовців, їхнього уміння приймати виважені управлінські рішення залежить майбутнє держави України.

Список літератури:

1. Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика: Навч. посіб. В. Я. Малиновський. К.: Атіка, 2003. 160 с.
2. Кагановська Т. Є. Організаційно-правові засади професійного розвитку державних службовців. URL: http://lib.uabs.edu.ua/library/P_Visnik/Numbers/2_7_2012/07_02_01.pdf
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
4. Оболенський О. Професіоналізація державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. О.Оболенський, В. Сороко. Вісник державної служби України. 2005. № 1. С. 20 – 27.

ПРОБЛЕМА ІНФОРМУВАННЯ ПРО ТОВАРИ, РОБОТИ І ПОСЛУГИ, ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Оксана ЯРЕМА,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Роксолана Мегес,

здобувач вищої освіти, освітнього ступеня магістр (Львівський державний університет внутрішніх справ)

В нашій державі нормативне забезпечення інформування про товари, роботи і послуги передбачене Конституцією України, Законами України «Про інформацію», «Про захист прав споживачів», а також у Правилах, затверджених Міністерством економіки України і ін..

Питання інформування стояло, стоїть і буде стояти досить гостро, адже чимало виробників і постачальників не дотримуються вимог законодавства в цій галузі. В статті 14 Закону України «Про інформацію» встановлено, що інформацією про товар (роботу, послугу) є відомості та/або дані, які розкривають кількісні, якісні та інші характеристики товару (роботи, послуги). Проте на жаль, не враховуючи можливу відсутність інформації від виробника та інформація, що надається є занадто вкороченою або відображеною за допомогою абревіатур і цифр. Відтак, постає проблема у розумінні, наприклад складу продукції [1].

Науковці поділяють інформацію про товари (послуги) на дві групи:

Інформація, яка містить загальні вимоги до товару: назву товару; відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин, які встановлені нормативно-правовими актами; позначку про наявність у складі продукції генетично модифікованих організмів; дату виготовлення; відомості про умови зберігання і т.д. [2].

Інформація, що містить спеціальні вимоги до окремих видів товарів (робіт, послуг). Її можна знайти у Правилах роздрібної торгівлі продовольчими товарами, Правилах роздрібної торгівлі непродовольчими товарами і ін.. [1].

Усю вище перераховану інформацію виробник (продавець) доводить до відома споживача у технічній документації, на етикетках та за допомогою маркування. Важливим нюансом є також те, що продукти харчування, які упаковуються чи розфасовуються в Україні повинні містити інформацію про місце їхнього походження. Також, усі товари, які ввозяться на митну територію України повинні маркуватися державною мовою. Та й тут є проблема, адже чимала кількість імпортова-

них товарів продається без відповідного маркування не тільки на ринках, а й в магазинах і навіть маркетах. Звісно, товари, які продаються населенню із порушенням вимог законодавства, вважаються такими, що були ввезені в Україну із порушенням митних правил, але нажалі ніхто не контролює продаж таких товарів в реальному часі [3]. Інформація про товар не повинна вводити в оману кінцевого споживача [4].

Право споживачів на інформацію про продукцію передбачене у статті 15 Закону України «Про захист прав споживачів». В ній передбачено, що споживач товарів (робіт, послуг) має право на одержання необхідної, доступної, достовірної, своєчасної інформації, яка забезпечує можливість свідомого і компетентного вибору. Звертаємо увагу, що за цією дефініцією, отримавши товар ввезений на митну територію країни із порушенням правил і відповідно без маркування державною мовою, більша частина населення не зможе отримати жодної інформації про придбаний товар [2].

Підсумовуючи, резюмуємо наступне: нормативно-правові акти України встановлюють правові і організаційні засади надання споживачам інформації про товари (роботи, послуги). Ці документи мають за мету забезпечення високого рівня захисту здоров'я громадян і задоволення їх соціальних і економічних інтересів. Проте, держава не достатньо контролює виконання цих вимог, тому таке завдання покладається на самих споживачів. Держав-

ний контроль за дотриманням законодавства щодо надання споживачам інформації про харчові продукти здійснюється відповідно до Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». Відтак, помітивши порушення законодавства та особистих прав, споживач повинен звернутися у компетентні органи за захистом своїх порушених прав або ж з повідомленням про порушення суб'єктом господарювання вимог встановлених законодавством ну і як результат не придбавати товару (послуги), які не відповідають вимогам, які встановлені у відповідних нормативно-правових документах. Оператор ринку за надання недостовірної, неточної інформації про продукт несе відповідальність у вигляді штрафу. Тому, купуючи товар звертаємо увагу на маркування, супровідні документи, рекламу. Незважаючи на те, що відповідальність за надання інформації щодо товару (послуги) несе виробник чи продавець, споживач теж повинен дбати про те, який товар придбаває, адже купуючи товар без належного маркування він в першу чергу завдає шкоди своєму здоров'ю.

Список використаної літератури:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> дата звернення: 04.03.2020).
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> дата звернення: 03.03.2020).

3. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами: Наказ Мінекономіки від 11.07.2003. № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

[show/z0628-03](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0628-03) дата звернення: 03.03.2020).

4. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України від 06.12.2018 № 2639-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19> дата звернення: 05.03.2020).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Мельянков А.,

бакалавр

Гафурова О.,

д.ю.н., професор

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Ключові слова: бухгалтерський облік, нормативно-правове забезпечення обліку, регулювання, методологія обліку

Keywords: accounting, regulatory and legal framework of accounting, regulation, methodological advice on accounting

Формування показників консолідованої фінансової звітності ґрунтується на даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств, що входять до складу групи. Забезпечення єдиних підходів до формування цих показників досягається шляхом здійснення державного регулювання питань методології організації і ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Регулюючим органом з питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності є Міністерством фінансів України, що здійснює зазначене регулювання з метою удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів.

Зокрема формування та подання консолідованої фінансової звітності

здійснюється з дотримання єдиних принципам та правилам ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Тут слід відмітити, що під принципами бухгалтерського обліку розуміють правила, якими слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Дотримання єдиних принципів при складанні консолідованої фінансової звітності гарантує застосування єдиних підходи при формуванні її показників та забезпечується відповідними нормативно-правовими актами держави.

Розбіжності у національних та міжнародних принципах підготовки та подання консолідованої фінансової звітності пояснюються особливостями впровадження та розвитку цієї звітності та компенсуються національними вимогами до якісних характерис-

тик, що висуваються до фінансової звітності при її складанні і зокрема:

- наведення лише доречної інформації, яка впливає на прийняття рішень користувачами, що дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому;

- достовірність, при цьому інформація вважається достовірною, якщо вона не містить помилок та перекручень що здатні вплинути на рішення користувачів цієї інформації;

- дохідливість і зрозумілість інформації її користувачам, при цьому вони повинні мати достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації;

- надання користувачам можливості порівняння фінансових звітів за різні періоди та з фінансовою звітністю інших підприємств;

- наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкривати інформації про облікову політику і її зміни.

Крім того, у разі необхідності та у відповідності до переліку додаткових статей фінансової звітності, що наведені у додатку 3 до НП(С)БО 1, підприємства можуть самостійно додавати у звітність статті із збереженням назви і коду рядка цих статей та з дотриманням наступних умов: інформація є суттєвою; оцінка статті може бути достовірно визначена.

Тут слід відмітити, що за національними положеннями суттєвою вважається інформація, відсутність якої

може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними П(С)БО бухгалтерського обліку або МСФЗ та керівництвом підприємства.

На теперішній час в П(С)БО не наведено чітких вимог визначаючих межі суттєвості інформації. В інших джерелах чинного законодавства визначення кількісних критеріїв і якісних ознак суттєвості інформації про господарські операції, події і статті фінансової звітності також залишаються за керівництвом підприємства, виходячи з потреб користувачів такої інформації, за умов якщо такі критерії не встановлені П(С)БО та іншими нормативно-правовими актами.

Деякі критерії істотності ознак статей фінансової звітності надані у методичних рекомендаціях щодо облікової політики підприємства. За цією методикою кожну статтю, яка відповідає кількісним критеріям і якісним ознакам суттєвості, слід наводити у фінансовій звітності окремо. Інформація за статтями, які не відповідають критеріям і ознакам суттєвості, наводиться у статтях, призначених для розкриття інших складових класифікаційної групи активів, зобов'язань, доходів та витрат, інших показників, які виділяються у фінансовій звітності.

Таким чином, підготовки та подання консолідованої фінансової звітності здійснюється за єдиними принципами ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності що гарантує застосування єдиних підходів при формуванні її показників, забез-

печується відповідними нормативно-правовими актами держави та захищає інтереси користувачів інформації наведеної у цій звітності.

Література

1. Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності: краща світова практика, українські реалії та досвід країн СНД. URL: <http://nabu.ua/upload/file/msfo.pdf>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено Наказом Мін.фінансів України №73 від 07.02.13 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №628 від 27.06.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.